

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Funkce školní družiny v představách a očekávání rodičů dětí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Autor práce: Anežka Obořilová

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

PALACKÝ UNIVERSITY OLOMOUC

Faculty of Education

Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc

Institute of Pedagogy and Social Studies

The function of the after-school club in the perceptions and expectations of children's parents

BACHELOR THESIS

2024

Author: Anežka Obořilová

Supervisor: Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, uvádím v seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 12. 6. 2024

.....

Anežka Obořilová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Pavlu Neumeistrovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a věcných připomínek k práci. Také bych chtěla poděkovat učitelům a rodičům při spolupráci v dotazníkovém šetření a všem, kteří mi byli oporou.

Anotace

Jméno a příjmení:	Anežka Obořilová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Funkce školní družiny v představách a očekávání rodičů dětí
Název v angličtině:	The function of the after-school club in the perceptons and expectations of children´s parents
Zvolený typ práce:	Výzkumná – zpracování dat
Anotace práce:	Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaké jsou představy a očekávání rodičů dětí o plnění funkcí školní družiny vzhledem k rolím, které škola a školní družina hrají v konkrétním regionu. Teoretická část práce popisuje a shrnuje oblasti a pojmy týkající se výchovy a vzdělávání jako takové, dále se zaměřuje na vývoj dítěte a objasnění vlivu rodiny. V neposlední řadě pak je věnována pozornost na volný čas, který je důležitým tématem této práce rovněž se školní družinou jako specifickou sociální institucí. V empirické části je prostřednictvím dotazníkového šetření zjišťováno, jaké jsou představy a očekávání, které mají rodiče dětí ve školní družině ve vztahu k činnostem a funkcím školní družiny.
Klíčová slova:	Výchova a vzdělávání; dítě; rodina; volný čas; školní družina; zájmové činnosti;
Anotace v angličtině:	The principal aim of the bachelor's thesis is to find out what the parents' perceptons and expectations are about the performance of the functions of the after-school club in relation to the roles that the school and the after-school club play in a specific

	<p>region. The theoretical part of the work describes and summarizes the areas and concepts related to education as such, it also focuses on child development and clarifying the influence of the family. In the end, attention is paid to leisure, which is an important topic of this work, also with the after-school club as a specific social institution. In the empirical part, the ideas and expectations of the parents of children in the after-school club are determined through a questionnaire survey in relation to the activities and functions of the after-school club.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>education; child; family; leisure; after-school club; hobbies</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha 1. - dotazník</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>83 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český</p>

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Výchova a vzdělávání	10
1.1 Definice pojmů	10
1.2 Cíle.....	12
1.2.1 Výukový cíl	12
1.2.2 Výchovný cíl	13
1.3 Formy výchovy.....	14
1.3.1 Školní výchova.....	14
1.3.2 Mimoškolní	14
1.3.3 Rodinná	15
1.3.4 Sebevýchova.....	15
2 Dítě a rodina	16
2.1 Kdo je dítě	16
2.2 Dělení období dítěte.....	16
2.3 Charakteristika mladšího školního věku.....	17
2.4 Co na dítě působí	18
2.5 Rodina.....	19
3 Volný čas.....	21
3.1 Co je volný čas a jeho funkce	21
3.2 Pedagogika volného času.....	23
3.3 Subjekty spojené s volným časem	26
4 Školní družina	28
4.1 Co je školní družina a její podmínky k činnosti	28
4.2 Činnosti ve školní družině	30
PRAKTICKÁ ČÁST.....	32

5	Empirické šetření – funkce školní družiny v představách a očekávání rodičů dětí	32
5.1	Hlavní cíl, dílčí cíle průzkumu, průzkumné otázky.....	32
5.2	Metoda, průběh sběru dat a průzkumný soubor	33
5.3	Analýza dat.....	35
5.4	Průzkumné otázky a jejich shrnutí.....	67
	Závěr.....	72
	Zdroje	74
	Seznam grafů.....	77
	Seznam příloh.....	78

Úvod

Bakalářská práce vychází z představy, že konkrétní podoba fungování školní družiny, jejího kurikula, obsahu realizovaných aktivit atd. vycházejí ze specifických požadavků, které na školní družinu kladou rodiče a zřizovatel. Školní družina tedy plní klíčové funkce v rámci realizace mimoškolních aktivit, vyplňování času dětí v regionech s komplikovanou dostupností jiných volnočasových aktivit atd. Proto vznikl nápad zaměřit tuto práci na školní družiny v rámci oblasti bydliště, protože každá škola a školní družina mají svá specifika, a to nejen po formální stránce i po té neformální a rovněž každá bude jiná jako je každý jedinec individualitou.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaké jsou představy a očekávání rodičů dětí o plnění funkcí školní družiny vzhledem k rolím, které škola a školní družina hrají v konkrétním regionu. Hlavní cíl je rozdělen na dílčí cíle, které jsou rozděleny do teoretické a praktické části. Aby funkce byly naplněny

V teoretické části práce je na základě shromáždění, analýzy a studia odborné literatury cílem popsat a shrnout oblasti a pojmy týkající se výchovy a vzdělávání jako takové, následně se zaměříme na vývoj dítěte a objasnění vlivu rodiny ve které dítě vyrůstá, dále pak zacílíme pozornost na volný čas, který je důležitým tématem této práce rovněž se školní družinou jako specifickou sociální institucí.

Cílem empirické části bude prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit představy a očekávání, které mají rodiče dětí ve školní družině ve vztahu k činnostem a funkcím školní družiny, které má naplňovat pomocí konkrétních činností. Z hlavního cíle stanovíme dílčí cíle průzkumu a průzkumné otázky, krátce si představíme metodu a průběh sběru dat. Poté zpracujeme analýzu dat získaných z dotazníkové šetření a na závěr odpovíme na průzkumné otázky a tím shrneme empirickou část.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Výchova a vzdělávání

První kapitolou se dostaneme do oblasti výchovy a vzdělávání, kde si nejprve formulujeme, co se rozumí pojmem výchova a vzdělávání a že vlastně tyto dva pojmy úplně nelze od sebe odloučit ba naopak, jeden s druhým souvisí a dohromady tvoří základ pedagogiky jako vědy. Poté si krátce objasníme pojmy výukový cíl a výchovný cíl a v závěru kapitoly se zaměříme na formy výchovy, která jsou čtyři (školní výchova, mimoškolní v., rodinná v. a sebevýchova).

1.1 Definice pojmů

Pojmy výchova a vzdělávání můžeme po teoretické stránce rozdělit na každý pojem zvlášť a definovat. Výchovu můžeme chápat nejrůznějšími způsoby a existuje mnoho definic, ale význam tohoto pojmu je v zásadě stejný, a to: že výchova je mezigenerační formální i neformální předávání mravních hodnot, zkušeností, zvyků, tradic, vědomostí a zručností, které jsou prvotně s pojeny s rodičovskou péčí a postupem času se na ní podílí i širší okolí a hmotné a nehmotné prostředí. (Škoviera, 2022, s. 12) V širším pojetí představuje proces, během něhož jedinec získává svou specifickou sociální identitu a připravuje se na integraci do systému sociálních rolí v oblasti výroby, ekonomiky, politiky, kultury a osobního života. Tento proces zahrnuje také přenos informací, což tvoří jádro vzdělávání a učení (jako student, zaměstnanec, dcera, divák, občan). V užším pojetí je výchova zaměřená na regulaci vlivů, jež formují osobnost. Jde o cílené formování a rozvíjení hodnotových orientací, včetně morálních a světonázorových, a to v oblasti motivací, zájmů, potřeb a vlastností osobnosti. (Janiš, Loudová, 2011, s. 15) Pojem výchovy se pojí s různými souvislostmi, a to s cílevědomostí (cíle, jednotlivce, skupina, postupy), s formováním, co předáváme, s kontinuitou, se zkušenostmi vychovávaného i vychovávajícího, s výchovným ideálem, s vychovatelem, s vychovávaným. (Škoviera, 2022, s. 12-13)

Výchova jako taková je podle Dvořákové a kol. (2015, s. 18-19) záměrné, cílevědomé, ovlivňující ze vnějšku (pozitivně), organizované (promyšleně) působení na člověka. Cílem je dosáhnout kladných změn v osobnosti člověka, aby se stal nezávislým a společenským jedincem. „*Výchova je proces záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulačními jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.*“ (Průcha,

Walterová, Mareš, 2013, s. 277-278) Celým tímto procesem výchovy se prolínají a působí vnější předpoklady (exogenní – prostředí, doba, okolnosti, lidé, řečeno souhrnně celý vývoj společnosti – fylogenetická stránka) a vnitřní předpoklady (endogenní – vrozený osobnostní předpoklad, temperament, vůle, motivace, potřeby, postoje, zájmy, dosavadní zkušenosti, souhrnně řečeno vývoj jedince – ontogenetická stránka).

Pojem vzdělávání je možné chápat jako získávání vědomostí, dovedností, návyků a postojů, ale také jako „*proces všestranné humanizace a kultivace člověka zahrnující procesy jako socializace, enkulturace a personalizace.*“ (Kohout, 2007, s. 22) Je to celoživotní trvalý proces přípravy člověka pro jeho specifické lidské úlohy, typicky realizovatelný v prostředí školy. Výsledkem vzdělávání je vzdělání.

Pojmy výchova a vzdělávání v praxi však rozdělit nelze, protože se tyto dva pojmy různě prolínají, doplňují, ovlivňují např. ve škole, kdy učitel vzdělává, ale zároveň i vychovává (výchovně vzdělávací proces), a proto jsou v praxi nazývány jedním pojmem „pedagogika.“ Pedagogika je „*v odborném významu věda a výzkum zabývající se vzděláváním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti. Není tedy vázána pouze na vzdělávání ve školských institucích a na populaci dětí a mládeže.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 160-161) Úplně jednotné pojetí pedagogiky neexistuje, má různé varianty lišící se podle jednotlivých autorů, podle teoretických směrů, ale i podle kulturní orientace. Podle Skalkové (2004, s. 13) pedagogika zahrnuje teorii a praxi, jako je zkoumání vývoje, zákonitostí, podstaty, také zkoumání struktur, funkcí výchovy a vzdělávání a následné rozpracování teorii i metodiky výchovně-vzdělávacího procesu (obsah, principy, organizační formy, metody, postupy). Pedagogika jako taková a vše co s ní souvisí je natolik členitá a rozsáhlá, že se různě strukturuje a dělí. Dle Jůvy (1999) se dělí podle obsahové náplně a to podle:

- obsahu zkoumání:
  - obecná pedagogika, srovnávací pedagogika, dějiny pedagogiky a školství, teorie výchovy, obecná didaktika, oborové didaktiky, pedagogická diagnostika, pedagogická evaluace, pedagogická prognostika, teorie řízení škol a školství, technologie vzdělávání;
- věku vychovávaného (instituce):
  - předškolní pedagogika, školní, vysokoškolská pedagogika, andragogika (výchova a vzdělávání dospělých), gerontagogika (výchova a vzdělávání seniorů);
- fází společenského vývoje:

- antická pedagogika, křesťanská pedagogika, renesanční pedagogika reformní pedagogika, pragmatická pedagogika, moderní a postmoderní pedagogika;
- speciálně pedagogických věd:
  - psychopedie, somatopedie, surdopedie, logopedie, tyflopezie, etopedie;
- oblastí aplikace:
  - rodinná pedagogika, sociální pedagogika, profesní pedagogika, inženýrská, vojenská pedagogika, pedagogika volného času, výchova v nápravných zařízeních, výchova v organizacích dětí a mládeže, alternativní pedagogika.

Pedagogika také spolupracuje i s lékařskými vědami, společenskými vědami, s psychologii, sociologií a dalšími vědami.

1.2 Cíle

1.2.1 Výukový cíl

Každá věda má i své cíle, kterých chce dosáhnout. Výukový cíl chápeme jako zamýšlené změny v učení a rozvoji žáka (ve vědomostech, dovednostech, vlastnostech, hodnotových orientacích, osobnostním a sociálním rozvoji jednotlivce), kterých má být dosaženo výukovou. Jde tedy o předpokládaný, očekávaný výsledek výuky, ke kterému směřují žáci společně s učitelem. (*Pedagogika pro učitele* [online], 2024).

Vzdělávací cíle dělíme podle tří hlavních oblastí, na které se zaměřují: kognitivní, afektivní a psychomotorické. V každé oblasti existují různé taxonomie cílů, v kognitivní oblasti jde o osvojování poznatků a intelektových dovedností (zapamatování, porozumění, aplikace, analýza, syntéza, hodnotící posouzení, tvořivost př. pojmenování značek, barev, zvířat...), taxonomie dle Blooma. V afektivní oblasti jde o formování postojů a hodnot (přijímání hodnoty, reagování, oceňování hodnoty, integrování hodnot, začlenění systému hodnot do charakteru osobnosti; př. mám raději auta než panenky), taxonomie dle Krathwohla a v psychomotorické oblasti o získávání dovedností (imitace, manipulace, zpřesňování, koordinace, automatizace; př. kotoul, držení tužky, řeč, ...), taxonomie dle Daveya. (Obst, 2017, s. 47-53)

V procesu výuky by měly být zohledněny všechny tyto druhy cílů, avšak konkrétní výběr závisí na mnoha faktorech, jako je obsah učiva, časové možnosti, prostorové podmínky, počet účastníků a individuální potřeby a požadavky. Při stanovování cílů je důležité dodržovat určité zásady, aby byly cíle komplexní, soudržné, přiměřené a kontrolovatelné. (*Pedagogika pro učitele* [online], 2024).

1.2.2 Výchovný cíl

Cíl výchovy je definován společenským ideálem a požadavky na osobnost, kterou se má jedinec stát. Výchovné cíle poskytují směr, perspektivu a podnět k tvůrčí aktivitě pro vychovatele i vychovávaného. Z těchto cílů vyplývá obsah, metody a formy výchovy. Dosahují se pomocí široké škály výchovných prostředků a podle určitých podmínek. (Holoušková in Kantorová, 2008, s. 101-102) Výchovné cíle jsou zaměřeny na určité hodnoty, které mají pro člověka význam z hlediska jeho existence. Jejich hlavním účelem je vést jedince k určité hodnotové orientaci, která zahrnuje komplex hodnot v různých hierarchiích. Vždy je však cílem dosáhnout vnitřní změny v osobnosti. (Jůva sen. A jun., 1999, s. 34)

Výchovné cíle dělíme podle různých zaměření:

- individuální x sociální, tedy cíle zaměřené na jednotlivce vs. cíle zaměřené na skupinu;
- obecné x specifické, což zahrnuje univerzální cíle vs. specifické programy (např. sportovní zaměření);
- materiální x formální, tedy cíle spočívající v konkrétních akcích vs. cíle týkající se přesvědčení, postojů a zájmů;
- abstraktní x konkrétní, zahrnuje cíle spočívající v přemýšlení a přeměněných dovednostech vs. konkrétní úkoly (př. pozdravení pana kuchaře);
- adaptační x anticipační, tedy cíle zaměřené na přizpůsobení se aktuální situaci vs. cíle, které směřují do budoucnosti;
- teoretické x praktické, cíle spočívající ve vytváření vědomostí a intelektuálních dovedností vs. návyky;
- autonomní x heteronomní, tedy cíle odvozené od jednotlivce, jeho potřeb a vůle vs. cíle závislé na jiných činitelích. (Jůva sen. A jun., 1999, s. 34-38) (Holoušková in Kantorová, 2008, s. 113-116)

1.3 Formy výchovy

Výchova probíhá po celý lidský život a rozprostírá se napříč celou společností. Do tohoto procesu aktivně zasahují instituce školství, a to od mateřských škol až po vysoké školy, stejně tak mimoškolní výchovné a vzdělávací organizace, společenské instituce, kulturní zařízení a média. Klíčovou roli hraje také rodinná výchova, zahrnující veřejné hodnoty, zájmové orientace a rodinné aktivity. Nesmíme opomenout význam sebevýchovy, která zahrnuje procesy sebevzdělávání, autoregulace a účast na různých aktivitách. Stát zajišťuje koordinaci výchovného působení v celé společnosti prostřednictvím svého zákonodárství a správních opatření. (Jůva sen. A jun., 1999, s. 86)

1.3.1 Školní výchova

Škola hraje klíčovou roli ve vzdělávání žáků a jejich sociálním rozvoji. Její funkce se mění v souladu s potřebami společnosti a životním stylem. V rámci vzdělávání se žáci setkávají s různorodými podněty, které škola integruje do vzdělávacího procesu. Výchova se děje nejen prostřednictvím vzdělávacího obsahu, ale i skrze atmosféru a prostředí školy. Školní personál má vliv na vzdělávání žáků nejen v hodinách, ale i mimo výuku. Mimo výukové aktivity jsou důležitou součástí školního života a mohou být realizovány samotnou školou nebo ve spolupráci s dalšími institucemi. Tyto aktivity mají za cíl rozvoj osobnosti žáků a poskytují prostor pro zájmy mimo vzdělávací osnovu, navazují na formy výchovy mimo školu a rodinu. Jejich propojení posiluje efektivitu výchovného procesu a respektuje potřeby mladé generace. (Jůva sen. A jun., 1999, s. 87, 91-94)

1.3.2 Mimoškolní

Mimoškolní výchova je klíčovou součástí celkové výchovy, jež se rovnocenně dělí s výchovou školní a rodinnou. Její význam je neocenitelný, neboť probíhá za specifických podmínek a využívá specifických metod a prostředků. Navazuje na výchovu v rámci rodiny a školy a vzájemně se inspiruje prostřednictvím přímých prožitků z různých kulturních, společenských a přírodovědných aktivit, realizuje se prostřednictvím sítě společenských organizací, kulturních zařízení a sdělovacích prostředků. Společenské organizace působí v různých kontextech a formách, od záměrných akcí a kurzů po kontinuální vliv během své běžné činnosti. Kulturní zařízení, jako jsou muzea, galerie, knihovny, divadla a koncertní sály, mají zásadní roli ve výchově, podporují tvorbu a zachování kulturních hodnot a nabízejí prostředí pro rozvoj umění a kulturního života. Zároveň hromadné sdělovací prostředky, jako tisk, rozhlas, televize a internet, se staly významnými výchovnými faktory, které informují,

baví, přesvědčují a zprostředkovávají kulturu. Je však důležitá i mediální výchova, aby mladá generace uměla kriticky posuzovat informace a odolávat negativním vlivům médií. Přestože se diskutuje o jejich potenciálních negativních dopadech, převažují jejich pozitivní vlivy na děti a mládež. (Jůva sen. A jun., 1999, s. 96-98)

1.3.3 Rodinná

Rodina hraje klíčovou roli v životě jedince, plní mnoho funkcí a formuje jeho hodnoty a postoje. Rodinná výchova formuje mladou generaci prostřednictvím veřejného mínění a sdílených aktivit. Rodiče předávají dětem zkušenosti a podporují jejich zájmy, což má vliv na jejich chování a postoje. Je důležité, aby rodiče rozuměli schopnostem svých dětí a podporovali je ve vhodné míře, což má vliv na jejich celkový rozvoj. Rodina také ovlivňuje morální kvality dětí prostřednictvím svého vlastního příkladu a životního řádu. (Jůva sen. a jun., 1999, s. 100-102)

1.3.4 Sebevýchova

Sebevýchova je specifickým pedagogickým procesem, ve kterém jedinec přebírá roli jak iniciátora, tak realizátora svého vlastního vzdělávání a výchovy. Tato koncepce sdílí některé rysy s výchovou prostřednictvím jiných osob a dělí se na sebezvzdělávání a sebevýchovu v užším smyslu. Sebevýchova se zaměřuje na rozvoj vědomostí, dovedností, návyků a postojů jedince ke skutečnosti a jeho chování. Efektivní sebevýchova vyžaduje motivaci, potřeby a zájmy jedince, které musí být harmonizovány s celospolečenskými cíli. Důležitá je také schopnost autodiagnózy, kdy jedinec dokáže objektivně posoudit svůj vývoj, zhodnotit dosažené výsledky a stanovit si další cíle. (Jůva sen. A jun., 1999, s. 103)

2 Dítě a rodina

Druhá kapitola se bude zabývat dítětem, které je hlavní součástí celého výchovného procesu. Vymezíme si pojem dítě, velmi krátce nahlédneme do dělení období dítěte, a především se budeme zabývat mladším školním věkem, který si pohledem vývojové psychologie shrneme, co je pro něj typické. V neposlední řadě se také zaměříme na to, co vše dítě ovlivňuje a v závěru kapitoly se zaměříme především na rodinu jako takovou.

2.1 Kdo je dítě

Dítě nám vymezuje Úmluva o právech dítěte, jež dítětem chápe „*každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jež se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*“ (Článek 1) „*Dítě je lidský jedinec v životní fázi od narození do období adolescence. Podle některých pojetí je za dítě považován i jedinec před narozením, tj. v prenatálním období vývoje člověka.* (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s.55)

Když někoho označíme za dítě, spojuje se s tím i prožívání dětství, což je první etapa života. Během této fáze děti poznávají a osvojují si pravidla, dovednosti a schopnosti potřebné k tomu, aby se staly součástí dnešní společnosti. Růst dítěte v této fázi zahrnuje jak fyzický, tak psychický vývoj, který je ovlivněn genetickými faktory, prostředím, rodinným vlivem a vnějšími podněty. Tato interakce formuje jedince a ovlivňuje ho i v dospělosti. Dítě zároveň ovlivňuje samo sebe tím, jak přijímá a reaguje na informace a jaký postoj k nim zaujímá. Na dětství lze nahlížet z různých úhlů: Fröbel nahlíží na dětství z pohledu společnosti, kdy dítě má být schopné z ní čerpat a zároveň ji obohatit. Montessoriová udává, že je to stav, jenž má být chráněn, je odlišný od dospělosti, nabízí příležitosti a podmínky, aby se dítě mohlo rozvíjet. (Bruceová, 1996, s.19-21) Průcha, Walterová a Mareš (2013, s.49) určují dětství jako prvotní životní období, jenž má počátek narozením dítěte a je ukončeno adolescencí kolem 15 let. „*Jde o období intenzivního vývoje tělesného, intelektuálního, jazykového, emocionálního a sociálního, v jehož průběhu se formují rozhodující rysy osobnosti člověka.*“

2.2 Dělení období dítěte

Člověka a jeho životní etapy studovalo mnoho autorů a vytvořili různé periodizace, uveďme si například Komenského, Příhodu, Matějčka, Eriksona. Vždy se jednotlivá období odlišují dle nahlížení na ně. Piaget zohledňoval duševní vývoj, Freud členil vývoj dítěte dle afektivního prožívání a pudového života, Erikson rozdělil lidský život podle řešení různých

konfliktů a krizí, které má člověk v daném období řešit. (Šimíčková Čížková, 2010, s. 27-31)

Wallon lidského jedince (dítě) dělí na šest období (Čačka, 1997, s. 20-22):

- první stadium (období do jednoho roku) – novorozenec a kojeneček,
- druhé stadium (jeden až tři roky) – batole,
- třetí stadium (tři až šest let) – předškolní věk,
- čtvrté stadium (šest až jedenáct let) – dětství a prepuberta,
- páté stadium (jedenáct až patnáct let) – puberta,
- šesté stadium (patnáct až dvacet dva let) – adolescence.

Jednotlivá stadia mají svá kritéria, která jsou pro dané období specifická. Co dítě ovládá, jaký je jeho tělesný a duševní vývoj, v čem se rozvíjí, čemu se učí, co je obecným rysem daného období. V této práci se budeme zabývat čtvrtým stadiem, jemuž jiní autoři říkají období mladšího školního věku. Je to období, kterému se budeme dále věnovat i v praktické části. Nyní si ho přiblížíme.

2.3 Charakteristika mladšího školního věku

Etapa mladšího školního věku je spojena s nástupem dítěte do školy. Je to úsek od 6-7 let do 10-11 let. *„Hlavním požadavkem je zvládnutí školní práce (...), osvojení postupu samostudia, racionální řešení problémů, včetně vytváření vztahů k vrstevníkům, učitelům i cizím lidem, sociální kooperace, další posílení nezávislosti a sebekontroly, soutěživost a posílení frustrační tolerance.“* (Čačka, 1997, s. 22) *„Biologický věk nemusí vždy korespondovat s kalendářním, individuální růstové i hmotnostní křivky se často značně liší.“* (Šimíčková Čížková, 2010, s. 106) Velké změny spojené s tímto obdobím jsou spojeny s prodlužováním postavy, zlepšuje se koncentrace jemné motoriky a celkové koncentrace. Je to období velkých změn pro dítě, kdy má sedět v lavici a dávat pozor. Jsou na něj kladeny větší nároky ve škole, ale i doma. Dítě se tak může cítit zmateně, unaveně, rozčileně. S postupem času je však vyrovnanější. (Čačka, 1997, s. 70) Dítě se zaměřuje *„na svět, jaký je, chce ho pochopit.“* (Šimíčková Čížková, 2010, s. 105) Tuto snahu lze pozorovat v kresbě, písemném projevu, četbě, řeči, zájmech i ve hře. V začátcích období bývá dítě ještě závislé na autoritě, ovšem s přibývajícím věkem a zkušenostmi začíná být dítě kritičtější. Je to období plynulého psychosomatického vývoje, dítě je aktivní, snaživé, ochotné spolupracovat, jde o nejstabilnější úsek dětství, pokud dítě vyrůstá ve zdravém a přiměřeném prostředí. Představivost je v tomto období na svém vrcholu, zdokonaluje se paměť, myšlení, pozornost, řeč, dochází ke schopnosti seberegulace a kontroly. S nástupem do školy ztrácí jistotu rodiny a objevuje nové prostředí. Je

to období kolektivního života a vztahů. Často se vytváří chlapecké a dívčí skupiny, které mají i jiné zaměření. Chlapci bývají živější, hlučnější, originálnější, dívky pak jsou klidnější, stereotypní, preferují uzavřený prostor. Velkou roli hraje v tomto období hra, která je důležitou součástí a začínají se rozvíjet a projevovat zájmy, které zatím nemusí být trvalé. (Šimíčková Čížková, 2010, s. 105-113)

2.4 Co na dítě působí

Jak jsme si řekli, dítě se v tomto období snaží hledat podstatu, pátrat, dozvídat se. Proto si nyní určíme, kdo na dítě působí, kdo jej ovlivňuje (Hofbauer, 2004, s. 55-162):

- rodina,
- volnočasové aktivity a zařízení školy,
- prostory a zařízení volného času mimo školu,
- sdružování dětí a mládeže,
- vrstevníci v obci a regionu,
- média a komunikační kanály,
- celá společnost a její politika (v celostátním i mezinárodním měřítku).

„Každé dítě neustále hledá v daném prostředí také uspokojení svých duševních potřeb – ať jde o dostatek podnětů, lásku, samostatnost aj. Místo toho však na ně okolí klade často jen požadavek za požadavkem – kázeň, školní práci, obratnost při hře atp. Aby se ale přizpůsobilo svým životním podmínkám a zůstalo duševně vyrovnané, musí dítě uspokojit jak vlastní potřeby, tak i požadavky okolí.“ (Čačka, 1997, s. 107) Dítě je nejvíce ovlivněno rodinou, prostředím, kamarády, ale také školou. Postoj právě k ní určují učitelé a vychovatelé. Ti mohou být autoritativní, nejistí, temperamentní, unavení, nebo jen zařadí dítě do nějaké skupiny a dítě pak nemá motivaci něčemu se učit, zdokonalovat se, překonávat samo sebe. (Šimíčková Čížková, 2010, s. 111-112) Učitel, stejně jako kdokoliv v jiném prostředí, má důležitou roli ve vývoji dítěte. *„Nejcennějšími vlastnostmi dobrých vychovatelů jsou: přirozená láska k dětem, trpělivost, porozumění, přiměřené požadavky, důslednost, optimismus a sebedůvěra. – Děti vedené vychovateli s těmito vlastnostmi tedy mají větší naději vstupovat do života s důvěrou, citově vyrovnané, veselé, podnikavé, přátelské, dobře spolupracující, snaživé, vytrvalé a poctivé.“* (Čačka, 1997, s. 147)

2.5 Rodina

Rodina je primární sociální skupina zásadní pro formování osobnosti. „*Rodina vytváří hmotné podmínky a sociální ochranu; začíná s výchovou a vzděláváním; rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace.*“ (Hofbauer, 2004, s. 56) „*Rodina je nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu.*“ (Průcha, Mareš, Walterová, 2013, s. 189) Ať už ji definujeme jakkoli, je nejdůležitějším a prvním prostředím, ve kterém se dítě pohybuje od narození. Její funkčnost je pro jeho harmonický a zdravý vývoj zásadní. (Švrčinová in Kantorová, 2010, s. 25) Každá rodina má splňovat tyto funkce:

- biologicko-erotická (reprodukční) funkce – zajištění pokračování rodu a podmínek pro zdravý biologický vývoj;
- ekonomicko-zabezpečovací funkce – podíl zařazení členů rodiny ve výrobním procesu společnosti, zajištění hmotných potřeb pro členy rodiny;
- emocionální funkce – citové vazby mezi členy;
- výchovná funkce – záměrné, cílevědomé a dlouhodobé působení na členy rodiny. (Grecmanová a kol., 2000)

Rodinu můžeme dělit dle její velikosti na (Švrčinová in Kantorová, 2010, s. 25):

- nukleární (rodiče a děti),
- rozšířenou (prarodiče),
- velkou (širší příbuzenstvo).

Rodinu můžeme členit dle její funkčnosti na (Švrčinová in Kantorová, 2010, s. 26-28):

- rodinu funkční – harmonická, zdravá, plní funkce rodiny, je soudržná, adaptibilní, komunikuje;
- rodinu problémovou – ocitá se v krizi, řeší plno problémů, hrozí rozpad;
- rodinu dysfunkční – neřeší problémy, vzájemně se obviňují, nejasně komunikují, chybí pravidla, hranice, mohou se vyskytovat psychopatologické jevy (závislost na návykových látkách, asociální chování).

Rodinu ovlivňuje mnoho proměnných. Zda žijí jako úplná rodina oba rodiče a děti, nebo jako neúplná rodina jeden rodič a děti. Další proměnnou, která ovlivňuje rodinu, je náhradní rodina, kdy může dojít k osvojení dítěte nebo k pěstounské péči. Je mnoho problémů a trendů, které

rodiny řeší a které ovlivňují jejich fungování a funkčnost a tím i rozvoj dítěte. Ovšem v této práci se zaměřujeme na dítě, a ne na rodinu.

3 Volný čas

V této kapitole si vysvětlíme, co je to volný čas, jak je definován a seznámíme se s jeho funkcemi. Následně si objasníme vznik volného času a popíšeme si vše co spadá (cíle, zásady, aspekty, ...) do pedagogiky volného času jako vědy o volném čase. Poté, co si vše objasníme týkající se pedagogiky volného času, se zaměříme na subjekty spojené s volným časem, mezi které řadíme děti, mládež, dospělé i seniory, dále pak pedagoga volného času a v neposlední řadě vychovatele a nezapomeneme zmínit i instituce a organizace, kde se tito jedinci vyskytují.

3.1 Co je volný čas a jeho funkce

Čas člověka, který má můžeme dělit podle Hájka, Hofbauera, Pávkové (2008, s.10) na tři časy, a to čas pracovní (návštěva školy, chození do práce), čas vázaný zahrnující biologické potřeby člověka (spánek, jídlo, hygiena) a chod rodiny a domácnosti, péče o děti, dojíždění za prací další mimopracovní povinnosti. Poslední čas, který člověk má je čas volný, který je mimo předešlé časy a je dobou pro člověka samého a má jej „*k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející: odpočinek a zábavu; rozvoj zájmové sféry; zlepšení kvalifikace; účast na veřejném životě*“. Po stránce záporné bychom mohli volný čas označit jako čas, který nám zbyl po všech povinnostech (spíše časové vymezení), po stránce kladné podle Vážanského (2001, s. 30) bychom jej mohli vymežit jako dobu, kdy jednotlivec má možnost naprosto svobodně se realizovat, bez jakýchkoli povinností, a dělat to, co si přeje, aniž by byl k tomu někým způsobem nucen nebo pocíťoval povědomí o nutnosti (spíše obsahové vymezení). Podobně kladně volný čas definuje i Kratochvílová (2004, s.79) jako čas vyhrazený pro odpočinek, relaxaci a obnovu fyzické i duševní energie. Je to čas, který následuje po pracovním dni nebo studiu, slouží k setkávání se s ostatními, poznávání světa a života, a také k realizaci vlastních zájmů, přání, ambicí a hodnot.

Volný čas jako takový má také své specifika, své funkce. Hofbauer (2004, s.13) uvádí za „*hlavní funkce volného času odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)*“. Souhrmně tyto funkce systematizoval německý pedagog Horst Opaschowski, uvádí je však spíše jako volnočasové potřeby, které volný čas naplňuje. Celkově těchto potřeb je osm: rekreace (zotavení, uvolnění), kompenzace (doplnění nedostatků, rozptýlení a potěšení), edukace (učení, poznávání), kontemplace (hledání vlastní individuality a identity), komunikace (sdílení, kontakt a družnost, vztahy), integrace (společnost, sounáležitost, kolektivní vztahy), participace (podílení se, účast

na vývoji společnosti), enkulturace (kreativní rozvoj, účast na kulturním životě, sportů, technik). (Vážanský, 2001, s. 36-30)

Jiné členění funkcí volného času má autorka Kratochvílová (2004, s. 87-88) která se zaměřuje na tyto funkce více pedagogicky, a těchto funkcí je pět: zdravotně-hygienická (kompenzace zátěže a odpočinek), seberealizační (rozvoj svých zájmů), formativně výchovná (formování osobnosti – tvořivost, mravní vlastnosti, charakter, vůle, motivace), socializační (navazování kontaktů a vztahů, aktivní účast ve vrstevnických skupinách i celé společnosti), preventivní (aktivity, které napomáhají a předcházejí vzniku a rozvoji sociálně patologických jevů).

Hájek, Hofbauer, Pávková (2008, s. 70-72) uvádí funkce volného času pouze čtyři a to výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Všechny tyto funkce se navzájem prolínají a doplňují. Výchovně-vzdělávací funkce spočívá v promyšleném a účelovém ovlivňování jedince. Aby tato funkce byla splněna je zapotřebí zohledňovat každého jedince i jeho okolnosti. A zároveň vyhovuje a rozvíjí potřeby, zájmy, schopnosti. Zdravotní funkci můžeme chápat jako soubor vlivů, které působí na člověka a podporuje, tak zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj jedince (režim dne, pohybové aktivity, stravování, hygienické návyky, bezpečnost, psychohygiena). Na funkci sociální se můžeme nahlížet z několika úhlů pohledu. To nejčastější je péče o děti. Neboli zajištění jejich bezpečí a dohled nad dětmi mimo dobu vyučování, když rodiče jsou ještě v zaměstnání. Empiricky se s ní setkáváme ve školských výchovných zařízeních (školní družiny, školní kluby, střediska volného času, táborové činnosti). Dále pak výchovná a ubytovací zařízení (domovy mládeže, internáty, školy v přírodě) a v neposlední řadě zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu a zařízení sociální péče (diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy). Dále můžeme pohlížet na funkci sociální, jako sdružování v různých prostředích (např. zájmových aktivit, spolků). Jedinec se sociálně učí a poznává, rozvíjí sociální komunikaci. V neposlední řadě určitým způsobem tato funkce stabilizuje rozdíly podmínek dětí z různých domácích prostředí. Do určité míry tato funkce pomáhá dětem z méně podmětého rodinného prostředí. Poslední funkcí je preventivní. Zabývá se předcházením negativních jevů (krádeže vandalismus, závislosti, aj.) Prevence se snaží efektivně využívat volný čas pomocí volnočasových aktivit a předcházet špatným vlivům. Prevence je snazší než samotná náprava, a je důležité tuto funkci nezanedbat.

3.2 Pedagogika volného času

„Věda o volném čase zkoumá vznik volného času, rozvoj jeho rozsahu a funkci i podmíněnost společenským kontextem; řeší jeho pronikání mezi mladou populaci, pro kterou je významnou podmínkou jejího současného života i perspektivou úspěšného rozvoje.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 12)

S pojmem pedagogika volného času pojíme jméno Břetislav Hofbauer, jako hlavní představitel, který se tímto pojmem a oblastí zabýval, a díky kterému se tento název dostal do povědomí v 90 letech 20. století. Další teoretici touto oblastí zabývající se jsou např. Mojmír Vážanský, Jiřina Pávková, Bedřich Hájek, Vladimír Spousta, Michal Kaplánek, Jan Grác, Pavol a Anna Masarikovi, Igor Kominarec, Emília Kratochvílová. (Kaplánek a kol., 2017, s. 82-83)

„Pedagogika volného času se zabývá pojetím a cíli, obsahem a způsoby výchovného zhodnocování volného času, organizacemi, institucemi, které tyto aktivity uskutečňují nebo pro ně vytvářejí podmínky, a koncepcemi jejího dalšího vývoje propracovanými na základě vývoje společnosti a oboru samého.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s.12) *„Disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 162)

Pojetí pedagogiky volného času jako takové vychází z různých předešlých pojetí, názvů a pojmů s tím související jako jsou mimotřídní výchova (neprobíhá vyučovací proces (výuka), dítě tráví volný čas v prostorách školy, aktivity jsou realizované školou (zájmové činnosti, příležitostné aktivity); mimoškolní výchova (výchova nespádající pod instituci školy, ale pod jiné instituce a organizace jako střediska volného času (dále jen SVCČ), domy dětí a mládeže a jiné); výchova mimo vyučování (dohled nad dětmi jejichž rodiče jsou v práci v daném čase, a proto je zapotřebí vychovávat a vzdělávat žáka v daných organizacích jako např. školní družina (dále jen ŠD), školní klub, působit mimo vyučování a nabízet různé aktivity zájmové, rekreační a jiné). Cílem zmíněných výchov bylo *„naplnit či zaplnit zbytkový čas dětí a mládeže, který nebyl obsazen vyučováním, přípravou na vyučování a sebeobsluhou.“* (Kaplánek a kol., 2017, s. 84) Podle Pávkové a kol. (2001, s. 39) je charakteristika výchovy mimo vyučování definována tak, že probíhá mimo povinné vyučování, mimo bezprostřední vliv rodiny, je institucionálně zajištěná, uskutečňuje se především ve volném čase. Hájek, Hofbauer, Pávková (2008, s. 67) uvádí, že výchova mimo vyučování je vzhledem k obsahu širší, jsou to

aktivity ve volném čase (odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolná veřejná činnost) i oblast dětských povinností (sebeobsluha, příprava na vyučování). A vedle toho je pojem výchova ve volném čase, který je vzhledem k věku vychovávaných širší, protože je to výchova dětí, mládeže i dospělých a seniorů (andragogika, gerantagogika).

Hofbauer propojil a dal do souvislosti pojmy výchova a volný čas, a proto se setkáváme s pojmy výchova ve volném čase, k volnému času, skrze volný čas. Výchova ve volném čase je pojata jako *prostor* (podmínky), v němž můžeme na děti a mládež působit (zohledňuje specifika výchovy, je součástí výchovného působení v části jedincova života, v níž se člověk svobodně rozhoduje). K volnému času (pro volný čas) chápeme jako *cíl* výchovy, kde děti a mladé vedeme k jejich základům správného, efektivního využívání volného času, který mají i který později v dospělosti budou mít (utváření, rozvoj a vzdělávání motivace a kompetencí pro hodnotné využívání volného času). Skrze volný čas je bráno jako *prostředek* výchovy, kde využíváme různých metod, forem a nějak působíme na jedince. (Kaplánek a kol., 2017, s. 93) (Vyhnálková, 2013, s. 35) „*Tyto tři druhy vyjádření vztahu mezi výchovným procesem a volným časem se tedy liší podle toho, zda zdůrazňujeme výchovné cíle, podmínky výchovy nebo prostředky výchovy. Využívání volného času je cílem, podmínkou i prostředkem současně.*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 67)

Pedagogika volného času poskytuje východiska pro poznání a rozvoj jednotlivých součástí pedagogického zhodnocování volného času a uvádí 4 lehce zapamatovatelné otázky: Kde se aktivity uskutečňují? Kdo se aktivit účastní a kdo zde působí? Co a jak se zde děje? Oč nadále usilovat? (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 13) Kde se aktivity uskutečňují? První otázka se zaměřuje na prostředí, prostory a vybavení, ve kterých se uskutečňuje výchovné využití volného času. Jaké charakteristiky by mělo prostředí pro volnočasovou výchovu mít, aby podporovalo efektivní dosahování výchovných cílů. Kdo se aktivit účastní a kdo zde působí? Ve volném čase se stýkají a navzájem interagují vychovávaní jedinci a vychovávající. Tato otázka se zabývá charakteristikami účastníků volnočasových aktivit (různé cílové skupiny) a očekáváními vůči pedagogům, kteří s nimi pracují a jaké kompetence by měli mít. Co a jak se zde děje? Tato otázka se zaměřuje na obsah a metody činností ve volném čase ovlivněném výchovou. Jaké druhy aktivit jsou součástí výchovně orientovaného volného času. Jaké metody a pedagogické postupy jsou vhodné. Jaké zásady by měly být dodržovány. Oč nadále usilovat? Poslední otázka reflektuje perspektivy aktivit a výchovného působení ve volném čase. Jak by měla reagovat na současné společenské podmínky a jakým směrem by

se měla dále rozvíjet. Kde tkví její pozitivní potenciál a kde vidíme rezervy. (Vyhnálková, 2013, s. 39-40)

Co se týká cílů pedagogiky volného času obecně bychom mohli říci, že hlavním cílem vychovávajících je, aby vychovávaný byl „*po všech stránkách připraven na život. Aby se mohl rozvinout v oblasti tělesné, duševní, sociální i duchovní, v rovině rozumu, citů i vůle. Aby si osvojil nejen potřebné vědomosti, ale také dovednosti, postoje a hodnoty.*“ (Vyhnálková, 2013, s. 41) Ovšem jednotný cíl pedagogiky volného času není striktně vymezený, neboť se liší podle autorů, kteří se touto problematikou zabývají a jak na ni nahlíží. Například slovenští autoři Ján Gráca a Igor Kominač zastávají názor, že hlavním obsahem je rozvoj osobnosti a vztahů, zahrnující rozvoj zájmů, formování návyků, uspokojování potřeb a budování pozitivních morálních a charakterových vlastností. Dále se zaměřují na získávání vědomostí a dovedností, kulturní rozvoj a splnění přání a tužeb dětí a mladých, spolu s praktickými aktivitami, jako je zapojení do společnosti a praktické využití volného času. Naopak podle Pávkové je cílem pedagogiky volného času naučit děti a mládež hospodařit s volným časem, rozumně ho využívat a vážít si ho. Mezi dílčí cíle pak patří naučit se rekreovat, odpočívat, rozvíjet své zájmy a dovednosti, uspokojovat své potřeby a vést zdravý životní styl. Celkově je cílem vytvořit prostředí, kde je volný čas vnímán jako příležitost k individuálnímu výběru a rozhodování, čímž jedinec dosahuje relativní autonomie ve společnosti. (Kaplánek a kol., 2017, s. 86-90) Podle Kratochvílové (2004, s.168) je důležitým cílem výchovného ovlivňování volného času to, abychom jedince vedli k formování pozitivního vztahu k volnému času jako osobní a společenské hodnotě, a tak napomáhali formovat kladnou hodnotovou orientaci.

Důležité je, abychom se také zeptali na to, jaká má být výchova, aby volný čas zůstal volným časem, aby se stále ve svém volném čase děti a mládež tak cítili. Proto si uvedme specifika výchovy ve volném čase, kterými jsou:

- svobodná vůle (dobrovolnost);
- motivace (vnitřní zájem);
- autonomie (individuálnost jedince) a participace (zapojení se);
- aktivita a zkušenost (samostatnost a tvořivost jedinců; královská metoda je hra, její pestrost, různorodost, přitažlivost; zkušenostní učení);
- nepřímé výchovné působení;
- pestrot organizačních forem (různorodé skupiny, aktivity rozmanité časově i prostorově, pestrost prostředí);

- různé typy pracovníků;
- blízké mezilidské vztahy. (Špičák, 1990, s. 26-27)

3.3 Subjekty spojené s volným časem

Mezi subjekty spojené s volným časem řadíme především účastníky, kterými jsou děti, mládež, dospělí i senioři. Dále pak pedagog volného času, který se objevuje ve střediscích volného času a různých neškolských zařízeních (sociální, kulturní, rekreační, osvětové). A v neposlední řadě vychovatel je pracovník školských zařízení, výchovných a ubytovacích zařízení (domov mládeže, škola v přírodě, internát) zařízení pro ústavní a ochranu výchovu, zařízení pro zájmové vzdělávání (školní družina, školní klub). (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 34, 68, 130)

„Pedagog volného času a vychovatel jsou pedagogickými pracovníky, protože vykonávají přímou výchovně-vzdělávací činnost. (...) Obě profese mají své zvláštnosti i společné znaky.“

„Rozdíl těchto profesí je v jejich poslání a obsahu činností jednotlivých zařízení. Pracovní náplň je do určité míry odlišná, přesto však lze konstatovat, že převažuje pedagogické ovlivňování volného času.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 68, 130) Obecněji bychom mohli říci, že jde o osobu, která úmyslně ovlivňuje ostatní, aktivně hledá způsoby a prostředky, jak budovat vztahy s těmi, za které je odpovědná. Snaží se nalézt správnou a efektivní cestu, jak podporovat rozvoj osobnosti jednotlivce. Ovšem největší vliv na výchovu máme tehdy, když neustále nepřemýšlíme o tom, jak vychovávat, ale jednáme autenticky, protože náš příklad má větší dopad na ostatní, než si obvykle uvědomujeme. (Kaplánek a kol., 2017, s. 128) Zvláštnostmi práce pedagoga volného času a vychovatele jsou, že:

- obsah výchovy je jen jakýmsi doporučením, ale musí brát v potaz přání, potřeby, požadavky vychovávaných;
- hodnocení výsledků je individuální (pokroky, snaha, radost);
- autorita vychovávající je dána podle postavení (formálnost, neformálnost podle místa setkávání);
- rozmanitost rolí (učitel, instruktor, rádce, kamarád, diagnostik a terapeut);
- vliv prostředí (různorodost činností podle počtů účastníků, podle činností, ...). (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 131-132)

Charakteristika pedagogů volného času a vychovatelů spočívá v jejich náročnosti práce, kde by měli ovládat kompetence profesní, osobnostní, kompetenci zodpovědnosti. Konkrétněji

vychovatel, pedagog volného času by měl umět jednat s lidmi, vést je, působit na ně kladně, mít určitou autoritu a také mít diagnostické, didaktické, organizační a řídicí schopnosti. Určitými osobnostními předpoklady jsou, že by pedagog, vychovatel měl dobře poznávat, pamatovat si, umět vnímat a dávat pozor, mít přiměřené volní vlastnosti (pracovitost, spravedlivost, sebeovládání a další), určité vědomosti, dovednosti, návyky, tvořivost, být schopen vychovávat, rád se pohybovat mezi lidmi (děti, mládež, dospělí, senioři), umět jim naslouchat, vcítit se, komunikovat, zároveň sám být odolný a zvládat náročné situace, být pozitivně laděn, férový, upřímný a pravdomluvný, čestný, důsledný. A také při práci s lidmi především být schopen adaptovat se na různé podmínky, řešit neočekávané situace, vykazovat aktivitu a iniciativu, projevovat odvalu a rozhodnost, hájit své názory a potřeby, projevovat kreativitu, spolupráci, flexibilitu a hravost, nalézat radost a humor ve hře, dbát na fyzickou kondici a zdraví, udržovat příjemný vzhled a působení, respektovat individuální potřeby v různém věku, a ovládat dovednosti a techniky efektivní komunikace. Nabízet radost, naději, spolupodílet se na příznivém klimatu, být autentický (být sám sebou, být čitelný), trpělivý, zároveň být určitým způsobem pokorný vůči vychovávaným. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 132-134) (Škoviera, 2022, s. 59-61)

Mezi subjekty volného času řadíme i instituce a organizace, které se tímto zabývají. Jsou jimi školská zařízení pro zájmové vzdělávání – školní družiny, školní kluby, střediska volného času. Školská výchovná a ubytovací zařízení – domovy mládeže, internáty, školy v přírodě. Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu – diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy. Nestátní neziskové organizace – občanská sdružení. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. (Pávková, 2014, s. 34-60)

4 Školní družina

V této kapitole se zaměříme na školní družinu, jak je chápána z hlediska školských zařízení pro zájmové vzdělávání, do kterých spadá společně se školními kluby a středisky volného času. Vydefinujeme si tento pojem a řekneme si, oč v ŠD jde, co může být jejím záměrem. V závěru kapitoly také neopomeneme zmínit činnosti, které jsou zde zařazeny.

4.1 Co je školní družina a její podmínky k činnosti

„Školní družiny jsou školská zařízení, která poskytují zájmové vzdělávání žákům z jedné nebo několika základních škol podle vlastního vzdělávacího programu, který jim umožňuje výrazně se profilovat podle zájmů a potřeb žáků. Školní družina slouží výchově, vzdělávání, rekreační, sportovní a zájmové činnosti žáků v době mimo vyučování.“ (Školní družiny [online], 2023) Školní družiny jsou určeny především žákům prvního stupně základních škol, mohou být přijati i žáci druhého stupně základních škol či gymnázií nebo konzervatoří, pokud nebyli přijati do školní klubu. (Vyhláška č. 74/2005 Sb., § 9) Družina nabízí žákům smysluplné využití volného času po skončení vyučování, formou nejrůznějších aktivit. Rozvíjí zájmy a nadání žáků, rozšiřuje vědomosti a rovněž se podílí i na přípravě na vyučování. ŠD podporuje žáky i v oblastech samostatnosti, společenského chování, dodržování zásad a pravidel. (Školní vzdělávací program školní družiny při základní škole a mateřské škole (dále jen ZŠ a MŠ) Loučka, 2016) Stručněji a obecněji bychom mohli cíle družin formulovat jako *„rozvoj dítěte, jeho učení a poznávání; osvojování základů hodnot, na nichž je založena naše společnost; získávání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí; vychovávat k smysluplnému využívání volného času a vybavovat žáky dostatkem námětů pro naplňování volného času.“* (Hájek, Pávková a kol., 2007, s. 11)

Náplň školských zařízení se řídí rámcovými vzdělávacími programy, ze kterých si školy vytváří školní vzdělávací programy. Na ty pak navazují školní vzdělávací programy školních družin, jejichž cílem je rozvíjet cíle vzdělávání, upevňovat a rozvíjet klíčové kompetence, dodržovat a uplatňovat metody a formy práce, pohybovat se ve výchovně vzdělávacích oblastech.

ŠD jsou zřizovány při základních školách, mohou však být i jako samostatná zařízení pro žáky z více škol. V rámci plánů ŠD, a plánů jednotlivých oddělení, je nesčetné množství možností, aby se žáci seznámili se základními zájmovými oblastmi, dokázali se v nich

orientovat, vyzkoušeli si nejrůznější činnosti, což je důležité pro další životní rozvoj zájmů. Nedílnou součástí je i pěstování a upevňování hygienických návyků. Žáci v ŠD jsou rozděleni do oddělení s nejvyšším počtem 30 žáků. O počtu žáků v daných odděleních a výši poplatků rozhoduje ředitel školy. V rámci ŠD je možné zřizovat zájmové kroužky, které probíhají odpoledne, tak, aby vše na sebe navazovalo a nic se nepřekrývalo, a rovněž provoz může být i ráno, tzv. ranní družina, v době před vyučováním, kde probíhají především odpočinkové činnosti. (Pávková, 2014, s. 35-37) Školní družiny fungují během školního roku i během prázdnin. Pokud je zapotřebí, ředitel může po konzultaci se zřizovatelem přerušit provoz družiny během prázdnin. Žáci jsou zapisováni k pravidelné docházce. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s.144)

Nedílnou součástí jakýchkoliv organizací, institucí jsou zákony, vyhlášky, řády, vnitřní normy, dokumentace či nejrůznější právní předpisy. Okrajově zmiňme vnitřní řád ŠD (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 218-221) (Hájek, Pávková a kol., 2007, s. 45-49), který určuje provoz školních družin a je pro rodiče žáků, kteří se s ním mají seznámit. Má být rámcový, stručný, srozumitelný. Obsahuje provozní dobu (začátek, konec, stanovuje ji ředitel), komu je ŠD určena, jaké jsou využívané prostory, práva žáků a zákonných zástupců (využívat prostorů, podílet se na akcích, být informován o službách, činnostech, účastnit se akcí; pravidla chování žáků obsahuje školní řád školy, družiny), přihlašování žáků (způsob přihlašování, odhlašování, vyloučení), ustanovení o platbách (způsob, částka, datum), podmínky docházky (příchody, odchody kdy a jak, zdůvodňování nepřítomnosti), přechody, bezpečnost a ochrana zdraví, režim ŠD, spolupráce s rodiči, postup vychovatelky při nevyzvednutí žáka do stanovené doby, provoz o prázdninách, podmínky spojování oddělení a další. Dalšími důležitými dokumenty jsou přehled výchovně-vzdělávací práce (třídní kniha), školní vzdělávací program ŠD, od kterého se dané činnosti odvíjí a uskutečňují se týdenní plány a v neposlední řadě kniha úrazů.

Pro úspěšné působení školních družin je zapotřebí nejen činností vhodně volené a konané, ale i prostředí ve kterém vše probíhá. Tyto prostory jsou vnitřní i venkovní (herny, třídy, školní zahrady a hřiště s prostory na pohybové hry, hraní si na průlezkách, houpačkách, na pískovišti, hry uskutečňované v tělocvičnách, ...). Prostor by měl být členitý, bezpečný a omyvatelný, vzbuzující pocit bezpečí a radosti, umožňující soukromí, odpočinek, zájmové i hravé činnosti formou organizovaných i spontánních aktivit (hraní si na koberci, na polštářcích, hraní si či tvoření u stolů se židlemi s možností komunikace, vše s ohledem na výšku žáků). Neopomeňme i estetickou stránku vybavení a v neposlední řadě i samotné hry a hračky (stolní hry, stavebnice, sportovní náčiní jako míče, švihadla a další, koloběžky či jiná

voztka), vybavení pro výtvarné či tvořivé činnosti (papíry, pastelky, fixy, barvy, štětce, lepidla, nůžky a jiné), dětské časopisy a knihy, hudební nástroje, IT technika. (Hájek, Pávková a kol., 2007, s. 41-44)

4.2 Činnosti ve školní družině

„Základní formou činnosti v ŠD je hra, která přináší kladné emoce a zážitky.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 147) Ve školních družinách probíhá rozmanité spektrum činností. Začíná se většinou klidovými a relaxačními činnostmi, následujícími po skončení vyučování a společném obědě. Během této doby probíhají klidné, malé, zájmové činnosti, poslechy, rozhovory, odpočinek apod., buďto každý sám nebo ve skupinách, či hromadně. Poté lze zařadit řízenou činnost, do které můžeme zařadit tvoření, společenské hry, činnosti se zaměřením, naučné činnosti apod., záleží na kreativitě a možnostech. Neodmyslitelnou součástí pobytu v ŠD jsou pohybové hry, které nejčastěji a nejlépe probíhají venku. Ovšem nesmíme zapomenout i na potřebu spontánního pohybu žáků, jako i možnost přípravy na vyučování v individuální nebo skupinové podobě. (Pávková, 2014, s. 35-37)

Mezi základní, pravidelné činnosti, které uskutečňujeme každý den se žáky ve školních družinách jsou:

- spontánní – neorganizované hry, volná činnost žáků (ráno, na konci, venku);
- odpočinkové – k načerpání sil, k regeneraci (klidové hry, poslechové činnosti, sportovní aktivity, zájmové aktivity k rozvoji osobnosti);
- zájmové – společenskovední, pracovní, přírodovědné, estetickovýchovné, sportovní (formou individuální, skupinové i hromadné; pro seberealizaci žáků, další poznávání a rozvoj osobnosti);
- příprava na vyučování – vypracovávání úkolů, hravé procvičování (didaktické hry), ověřování, upevňování, rozšiřování, prohlubování, nacházení souvislostí již získaných poznatků (vycházky, poslech, četba, práce s informační technologií (dále jen IT), aj.);
- příležitostné – akce nad rámec oddělení, i třeba pro rodiče či veřejnost (slavnosti, karnevaly, besídky, výstavy, ...). (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 144-146) (Hájek, Pávková a kol., 2007, s. 16-17)

Pro přiblížení a ujasnění si zaměření jednotlivých zájmových činností, které se ve školních družinách realizují nejrůznějšími způsoby a pojetím, si je uveďme konkrétně, která to jsou a co do nich řadíme:

- Společenskovědní:
  - rozpoznávání a hodnocení událostí ve společnosti;
  - podpora vztahu k vlasti a národním tradicím;
  - utváření pozitivních mezilidských vztahů, včetně rodiny, vrstevníků a různých sociálních skupin;
  - kultivace společenských a kulturních návyků.
- Pracovní:
  - rozvoj pohybových dovedností a manuální zručnosti;
  - osvojování znalostí o materiálech, náradích a technologiích;
  - podpora pozitivního přístupu k manuální práci;
  - posilování vlastností jako vytrvalost a houževnatost;
  - podpora estetického vnímání prostředí a spolupráce ve skupině;
  - podpora při volbě povolání.
- Přírodovědné:
  - rozšiřování poznatků o přírodě a osvojování dovedností v jejím poznávání;
  - podpora zájmu o přírodu a rozvoj citového vztahu k ní;
  - formování odpovědného přístupu k ochraně přírody a podpora proekologických postojů;
  - osvojování specializovaných znalostí v oblasti zájmové specializace (chovatelství, pěstitelství);
  - zlepšování fyzické kondice a spolupráce ve skupině.
- Estetickovýchovné (výtvarné, hudební, literárně-dramatické):
  - rozvoj estetického vnímání krásy ve všech oblastech života;
  - podpora vztahu k umění a rozvoj dovedností vyjadřování se uměleckými prostředky;
  - uplatňování estetických požadavků v běžném životě a prostřednictvím tvořivosti;
  - rozvoj fantazie a tvořivosti.
- Sportovní:
  - zvyšování fyzické zdatnosti a zdravotního stavu;
  - rozvoj pohybových dovedností a sportovních znalostí;
  - podpora zdravého životního stylu a radosti z pohybu. (Pávková, 2014, s. 70-75)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Empirické šetření – funkce školní družiny v představách a očekávání rodičů dětí

V empirické části se zaměříme na reálnou stránku toho, jak jsou školní družiny vedeny, jaké jsou představy a očekávání rodičů dětí, které družiny navštěvují ve vztahu k činnostem a funkcím školní družiny. Z hlavního cíle celé práce si v následující podkapitole stanovíme dílčí cíle a průzkumné otázky, dále si pak krátce představíme metodu a průběh sběru dat a také průzkumný soubor (naši respondenti) a poté zpracujeme analýzu dat z dotazníkového šetření. Na závěr odpovíme na průzkumné otázky, které jsme si na začátku stanovili a tím shrneme celou praktickou část práce.

5.1 Hlavní cíl, dílčí cíle průzkumu, průzkumné otázky

Hlavním cílem empirického šetření je zjistit, co rodiče očekávají a jaké mají představy od školní družiny ve vztahu k činnostem a funkcím školní družiny.

Jako dílčí cíle jsme si stanovili:

1. Zjistit představy rodičů o tom, co je podle nich obsahem školní a mimoškolní výchovy a vzdělávání a kdo by se na tom měl podílet.
2. Zjistit, jak rodiče s dětmi tráví volný čas během pracovního týdne, víkendu či prázdnin a jaké jsou samotné představy rodičů o dětech, v kolika letech, co samostatně zvládá.
3. Zjistit, kde děti tráví volný čas po vyučování.
4. Zjistit, jestli děti navštěvují zájmové kroužky, jaké a jestli jsou v rámci družin či je navštěvují někde jinde.
5. Zjistit, jestli děti navštěvují školní družinu, jaké jsou důvody rodičů pro jejich umístění.
6. Zjistit, jaké volnočasové aktivity rodiče preferují ve školních družinách.
7. Zjistit spokojenost rodičů s možnostmi nabídek školní družiny (náplň činností, provoz).

Pro průzkumné šetření jsme si položili několik průzkumných otázek a to:

1. Jaké jsou představy rodičů o obsahu školní a mimoškolní výchovy a vzdělávání a kteří aktéři by se na tom měli podílet?

2. Jak rodiče tráví s dětmi volný čas v pracovním týdnu, o víkendech či prázdninách? Jaké jsou představy rodičů o dětech, kdy samostatně zvládne dané činnosti?
3. Kde děti tráví volný čas po vyučování?
4. Navštěvují děti zájmové kroužky? Jaké? V rámci družin či jinde? Spokojenost s nabídkou?
5. Navštěvují děti školní družinu? Proč je tam rodiče umísťují?
6. Jaké aktivity rodiče preferují ve školních družinách?
7. Jsou rodiče spokojeni se školní družinou (náplň, provoz)?

5.2 Metoda, průběh sběru dat a průzkumný soubor

Pro průzkumné účely jsme zvolili dotazníkovou formu. „*Jde o formulář, který vyplňuje obvykle sám respondent.*“ (Hendl, Remr, 2017, str. 82) Dotazník je často preferovanou metodou v pedagogickém výzkumu, zejména kvůli své nenáročnosti na čas a umožňuje získat odpovědi od velkého počtu lidí. „*Výzkumníci používají dotazník, aby získali informace o myšlenkách, pocitech, postojích a hodnotách zkoumaných osob.*“ (Hendl, Remr, 2017, str. 82)

Dotazníkové šetření empirického výzkumu bylo uskutečněno především tištěnou formou pro rodiče dětí navštěvující školní družinu při základních školách v menších vesnicích v olomouckém kraji. Spádové školy od místa bydliště jsme oslovili a požádali o vyplnění dotazníků, měli možnost odpovídat tištěnou formou, papírově, a vzhledem k počtu dětí v družinách návratnost byla téměř stoprocentní, ovlivněno pouze nemocí. Čas na vyplnění a vrácení zpět měli rodiče týden. Pro větší počet odpovědí a získání většího počtu respondentů i ze vzdálenějších míst od místa bydliště, byl dotazník zaslán elektronicky, vytvořen přes webovou stránku „survio,“ ovšem návratnost byla minimální (vzhledem k velkému počtu dětí, které družiny navštěvují, a mají třeba i více oddělení družin). Proto praktická část se zabývá pouze nejbližšími spádovými školami a údaje, které uvedeme níže, budou z těchto škol.

Dotazník, který jsme vytvořili obsahuje obecné údaje o počtu a věku dětí, které rodiče mají, následně představy o obsahu školní a mimoškolní výchovy a vzdělávání, a kdo se má na tomto podílet. Poté je zaměřen na zjišťování, jak rodiče s dětmi tráví čas v pracovním týdnu, o víkendech, o prázdninách, kde dítě tráví volný čas po vyučování, zdali navštěvuje zájmové kroužky a jaké a kde, jak jsou vůbec rodiče spokojeni s nabídkami kroužků. Rovněž se dotazník ptá na motivy umístění dětí do ŠD, jaké jsou preference rodičů na činnosti/aktivity.

Spokojenost/nespokojenost s provozem družiny. A na závěr uvedení důvodu výběru konkrétní školy. Dotazník má otázky uzavřené, s výběrem možností, hodnocení formou škály, seřazení podle důležitosti, ale i otevřené otázky, především ptající se na názor či další připomínky.

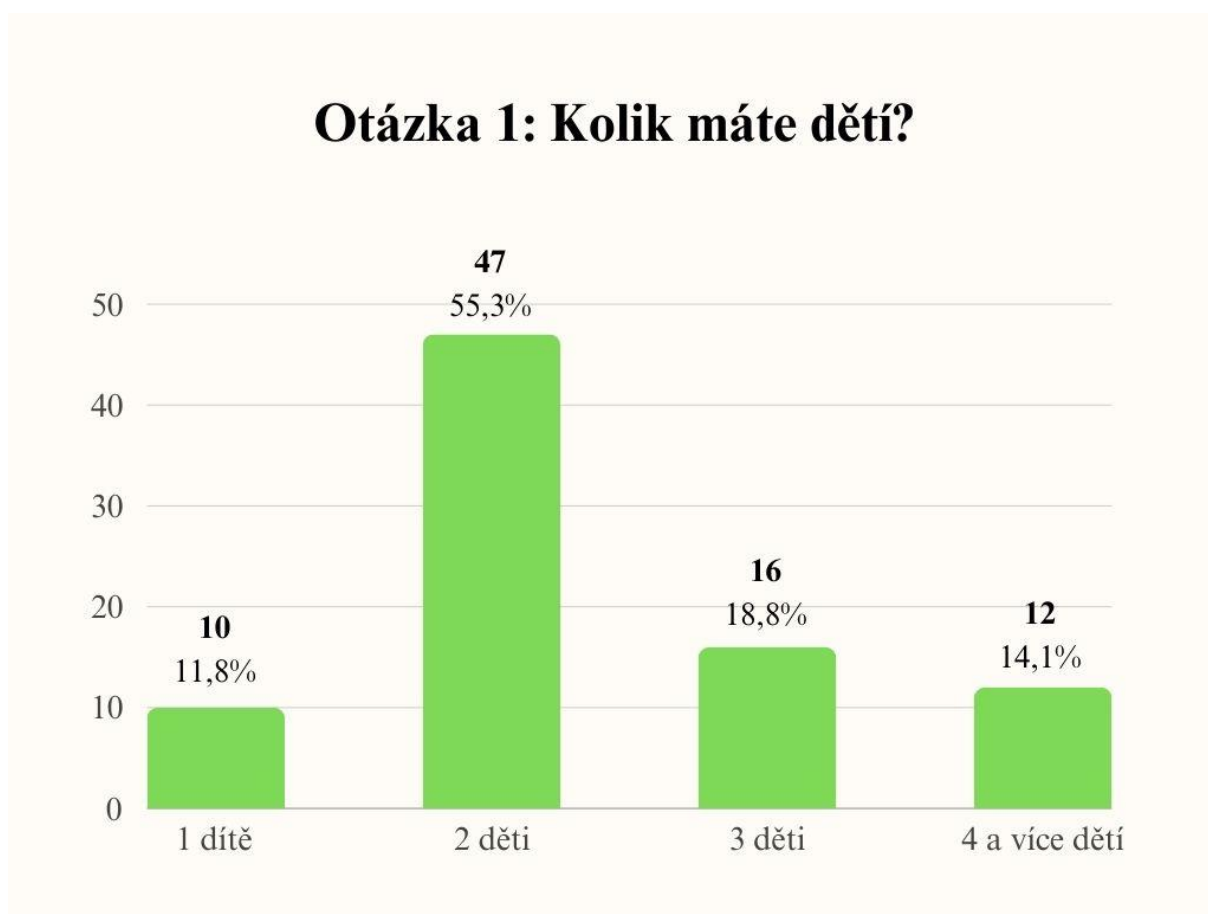
Pro lepší práci a přehlednost výsledků byly odpovědi z tištěné verze dotazníků převedeny na webovou stránku, která nám hezky ukázala již získané výsledky. Odpovědí se nám tedy dostalo 85 a s tímto počtem budeme dále pracovat.

5.3 Analýza dat

První tři otázky dotazníku jsou spíše informativní, pro prvotní obraz o dětech našich respondentů. Tyto otázky nás informují o tom, kolik rodiče mají dětí, jaké je jejich pohlaví a kolik jim je let.

Otázka č. 1: Kolik máte dětí?

V první otázce jsme zjistili, že z celkového počtu 85 tázaných má nejvíce rodičů 2 děti, uvedeno v grafu 1. 47 tázanými; dále pak 3 děti má 16 dotazovaných; 4 děti a více má našich 12 respondentů; 10 odpovídajících, z celkového počtu 85 dotazovaných, uvedlo, že má 1 dítě.

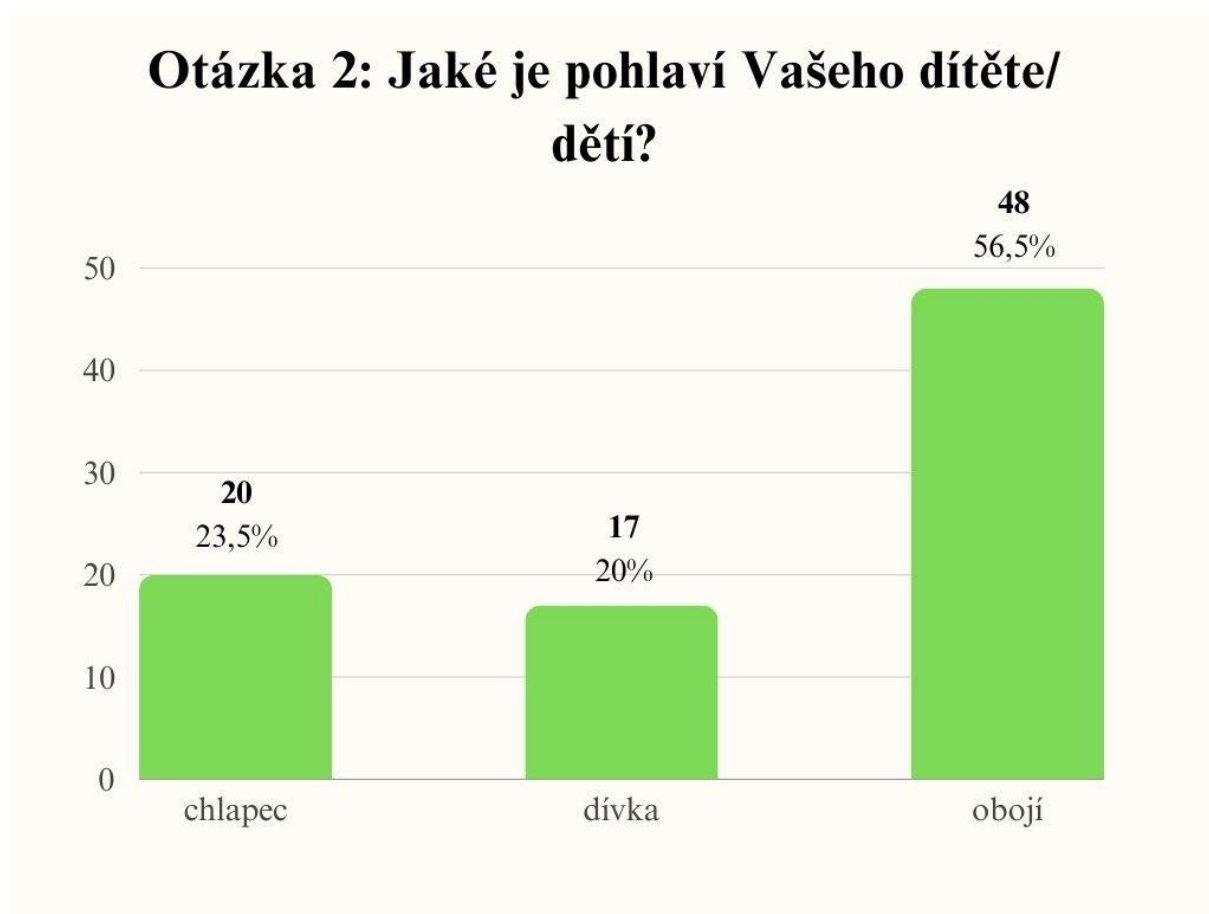

Graf 1. - počet dětí

Otázka č. 2. – Jaké je pohlaví Vašeho dítěte/ dětí?

Ve druhé otázce jsme se ptali na pohlaví dětí. Ze získaných údajů jsme zjistili, že v rodinách našich respondentů se objevují nejčastěji obě pohlaví dětí, chlapec i dívka, jak uvádí graf 2. počtem 48 odpovídajících; rodiče, kteří mají pouze chlapce uvádí 20 dotazovaných; jen dívky má 17 našich tázaných rodičů.

Tyto dopovědi nám ukazují, že rodiče musejí zaměření aktivit, činností a jiných zájmů ve volném času směřovat oběma směry jak pro chlapce, tak i pro dívky. V menšině jsou pak rodiče, kteří zaměření aktivit volného času směřují více jen pro chlapce či jen pro dívky.

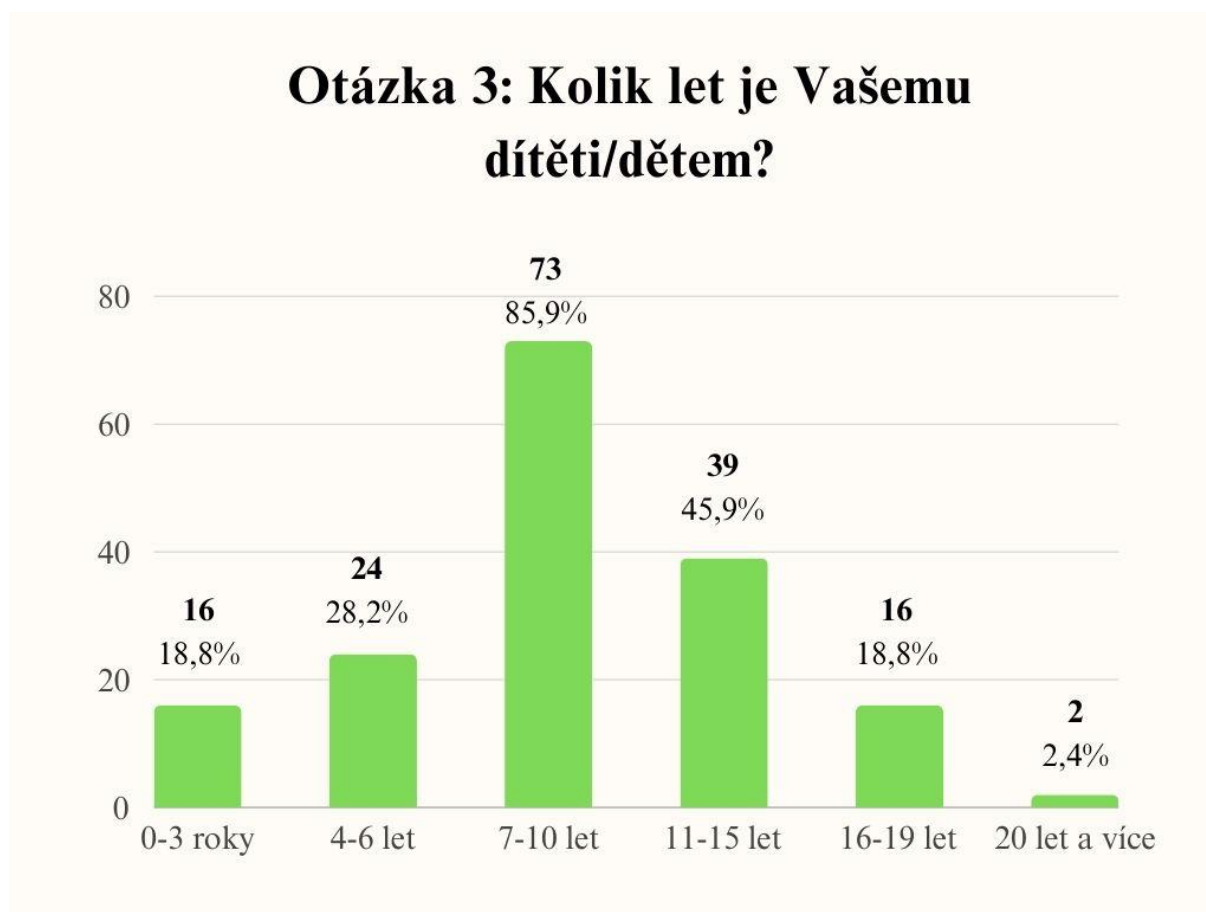

Graf 2. - pohlaví dětí

Otázka č. 3. – Kolik let je Vašemu dítěti/ dětem?

U této otázky jsme zjišťovali nejčastěji vyskytovaný věk dětí, kteří rodiče mají. Naši dotazovaní měli možnost uvést více odpovědí, vzhledem k předešlé otázce, kde uváděli počet dětí. Věkové kategorie byly rozděleny na 0-3 roky, 4-6 let, 7-10 let, 11-15 let, 16-19 let, 20 let a více. Nejvíce zastoupený věk dětí je 7-10 let, kde takto odpovědělo 73 tázaných; dále pak věk 11-15 let odpovědělo 39 respondentů; a poté věk 4-6 let, kdy tuto odpověď uvedlo 24 tázaných. Nejmladší či nejstarší děti jsou zastoupeny v menším počtu. 16 našich odpovídajících odpovědělo, že má děti ve věku 0-3 let a 16-19 let; 2 respondenti uvedli věk dětí 20 a více.

Z tohoto výsledku je zřejmé, že tázaní mají děti v mladším školním věku, ideální pro náš průzkum týkající se školních družin, či že vyplnění volného času, kroužky a zájmové aktivity budou brzy řešit nebo nedávno řešili.

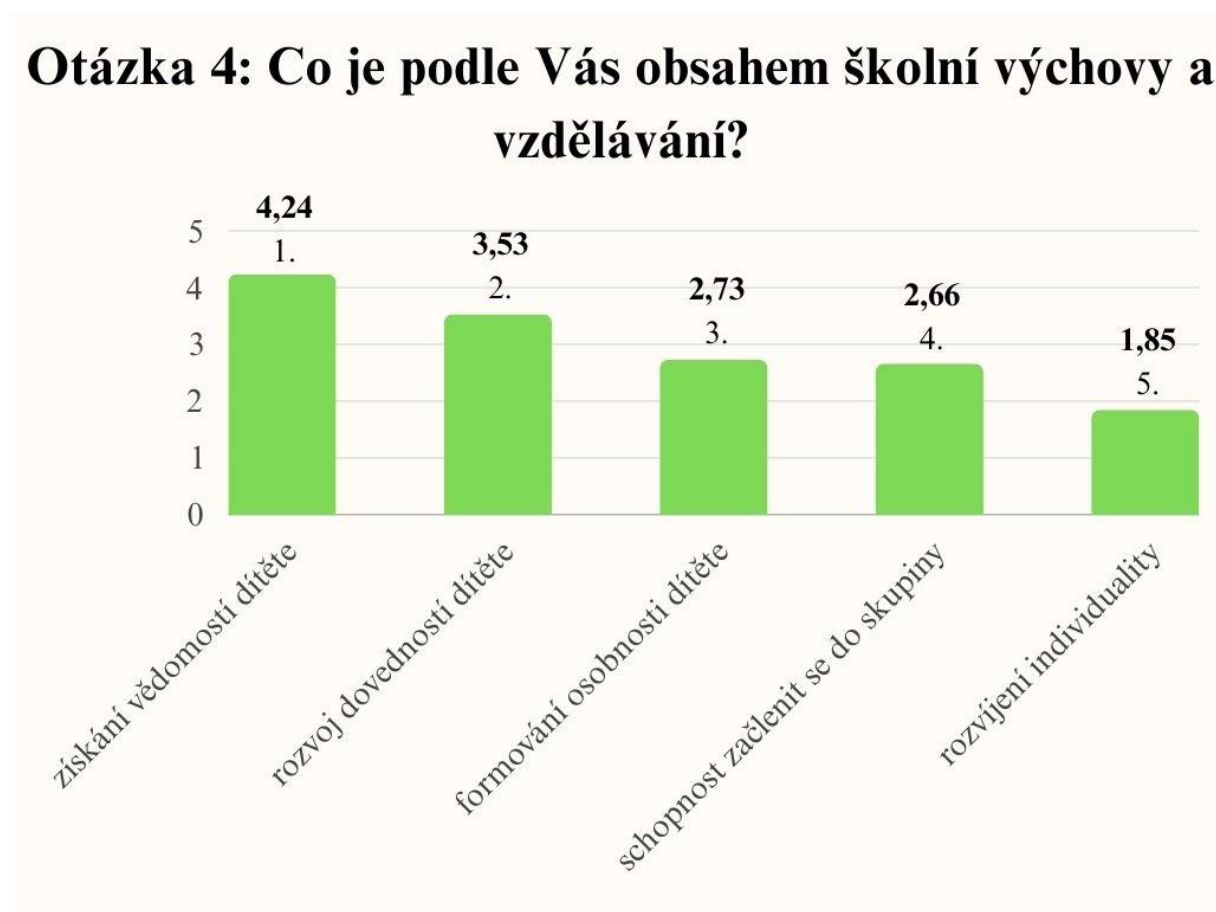

Graf 3. - věk dětí

Následující tři otázky nám ukazují, jaká je představa rodičů o tom, co by mělo být obsahem školní, mimoškolní výchovy a vzdělávání a kteří aktéři se mají na výchově a vzdělávání ve škole či mimo školu podílet.

Otázka č. 4. – Co je podle Vás obsahem školní výchovy a vzdělávání?

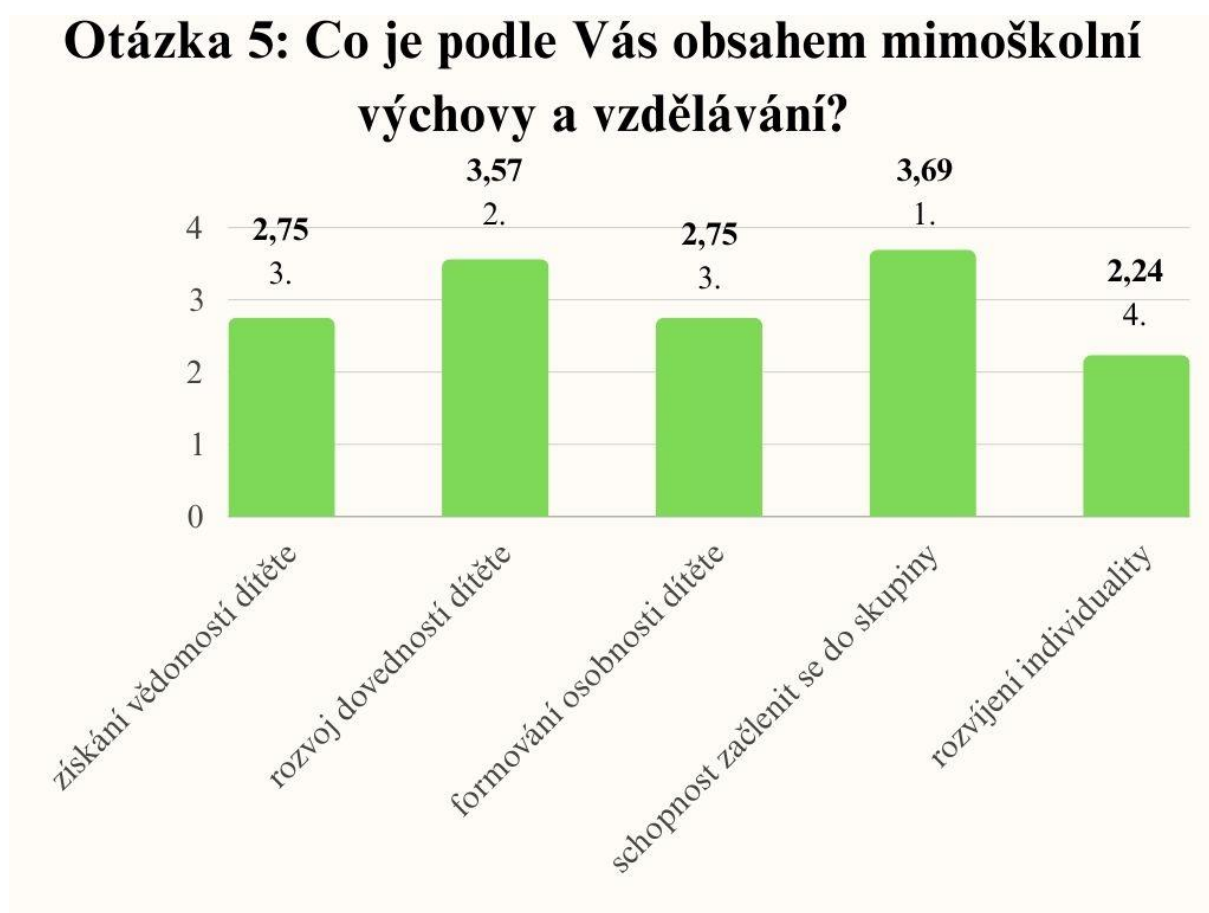
V této otázce měli respondenti seřadit uvedené obsahy při školní výchově a vzdělávání podle důležitosti, od 1 do 5, kde hodnota 1 je nejdůležitější a hodnota 5 nejméně. Ze získaných údajů, které uvádí graf 4. s četností pořadí a průměrnou důležitostí, zjišťujeme, že nejvíce důležitým obsahem ve školní výchově a vzdělávání je získání vědomostí dítěte, dále rozvoj dovedností dítěte, následně formování osobnosti dítěte a poté schopnost začlenit se do skupiny. Odpověď rozvíjení individuality byla v průměru seřazována na poslední místo důležitosti.

Graf 4. - obsah školní výchovy a vzdělávání

Otázka č. 5. – Co je podle Vás obsahem mimoškolní výchovy a vzdělávání?

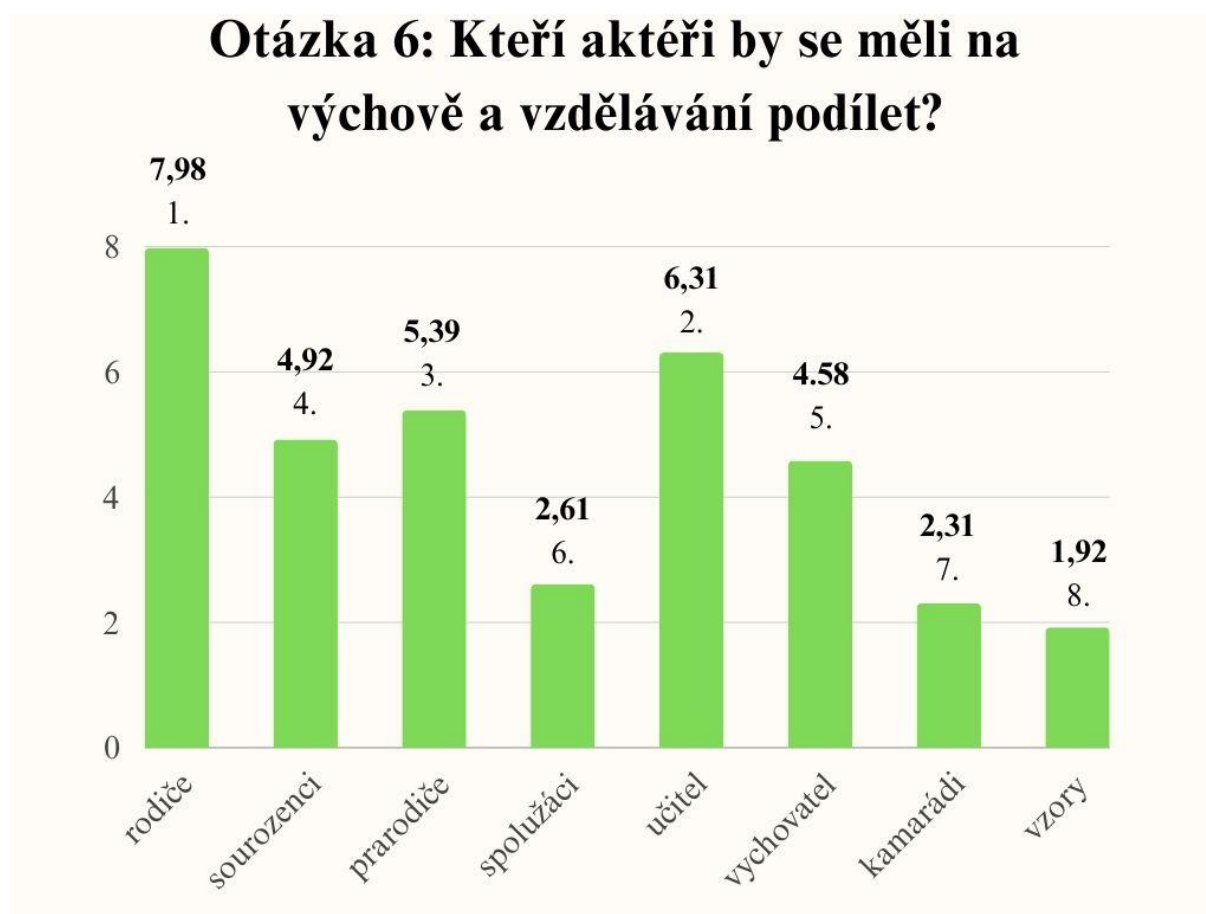
Tato otázka je v charakteru odpovědi stejná jako předešlá. Dotazovaní měli seřadit uvedené obsahy mimoškolní výchovy a vzdělávání podle důležitosti, od 1 do 5, hodnota 1 nejdůležitější a hodnota 5 nejméně důležitá. Z odpovědí zjišťujeme, že zde je průměrná důležitost s menšími rozdíly než v předešlé otázce. Nejvíce na první místo důležitosti byla uvedena odpověď schopnost začlenit se do skupiny, dále pak rozvoj dovedností dítěte. Odpovědi získávání vědomostí dítěte a formování osobnosti dítěte jsou na třetí pozici v průměru důležitosti, se stejnou četností v pořadí. Poslední v pořadí, nejčastěji uváděná odpověď s nejmenší důležitostí je rozvíjení individuality.

Graf 5. - obsah mimoškolní výchovy a vzdělávání

Otázka č. 6. – Kterí aktéři by se měli na výchově a vzdělávání podílet?

U této otázky měli dotazovaní seřadit aktéry podílející se na výchově a vzdělávání podle důležitosti od 1 do 5, hodnota 1 jako nejdůležitější a hodnota 5 jako nejméně důležitá. Ze získaných odpovědí zjišťujeme, že nejčastěji, v průměrné důležitosti, nejdůležitějším aktérem podílejícím se na výchově a vzdělávání jsou rodiče, dále pak učitel, následně prarodiče a poté sourozenci. Na páté pozici v pořadí četnosti je vychovatel. Nejméně uváděnými, jako nejméně důležitými aktéry podílející se na výchově a vzdělávání, jsou spolužáci, následně kamarádi a na poslední příčce vzory.

Graf 6. - aktéři výchovy a vzdělávání

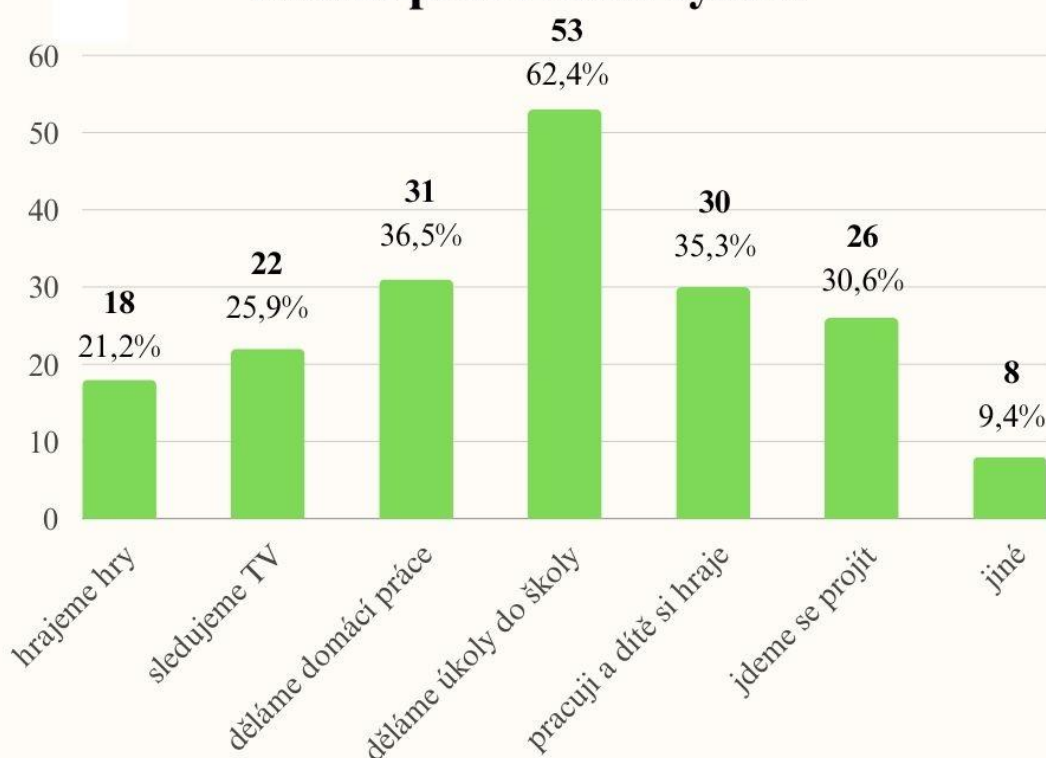

Další 3 otázky jsou zaměřeny na volný čas. Jak volný čas rodiče tráví s dětmi během pracovního týdne, během víkendu či prázdnin a jaké jsou samotné představy rodičů o dětech, jejich samostatnosti, v kolika letech, co zvládnou – samostatnost, zodpovědnost.

Otázka č. 7. – Jak s dítětem obvykle trávíte volný čas během pracovního týdne?

Otázka byla s více možnostmi výběru odpovědí. Výsledky nám ukazují, že nejčastěji uváděnou odpovědí je děláme úkoly do školy, která byla uvedena 53krát. Následně 31krát byla uvedena odpověď děláme domácí práce; 30krát byla uvedena možnost, že tázaný pracuje a dítě si hraje; 26krát zvolena možnost jdeme se projít; 22krát zvolena varianta sledování televize (dále jen TV) a 18krát vybrána možnost hraní her. Možnost jiné byla uvedena 8krát a odpovědi jsou: kroužky / tráví svůj čas s kamarády na hřišti / podle ročního období a počasí, četba knihy před spaním, aktivity venku / jiné / kroužky mimo ZŠ / kroužky / jiné / jezdíme do kroužků.

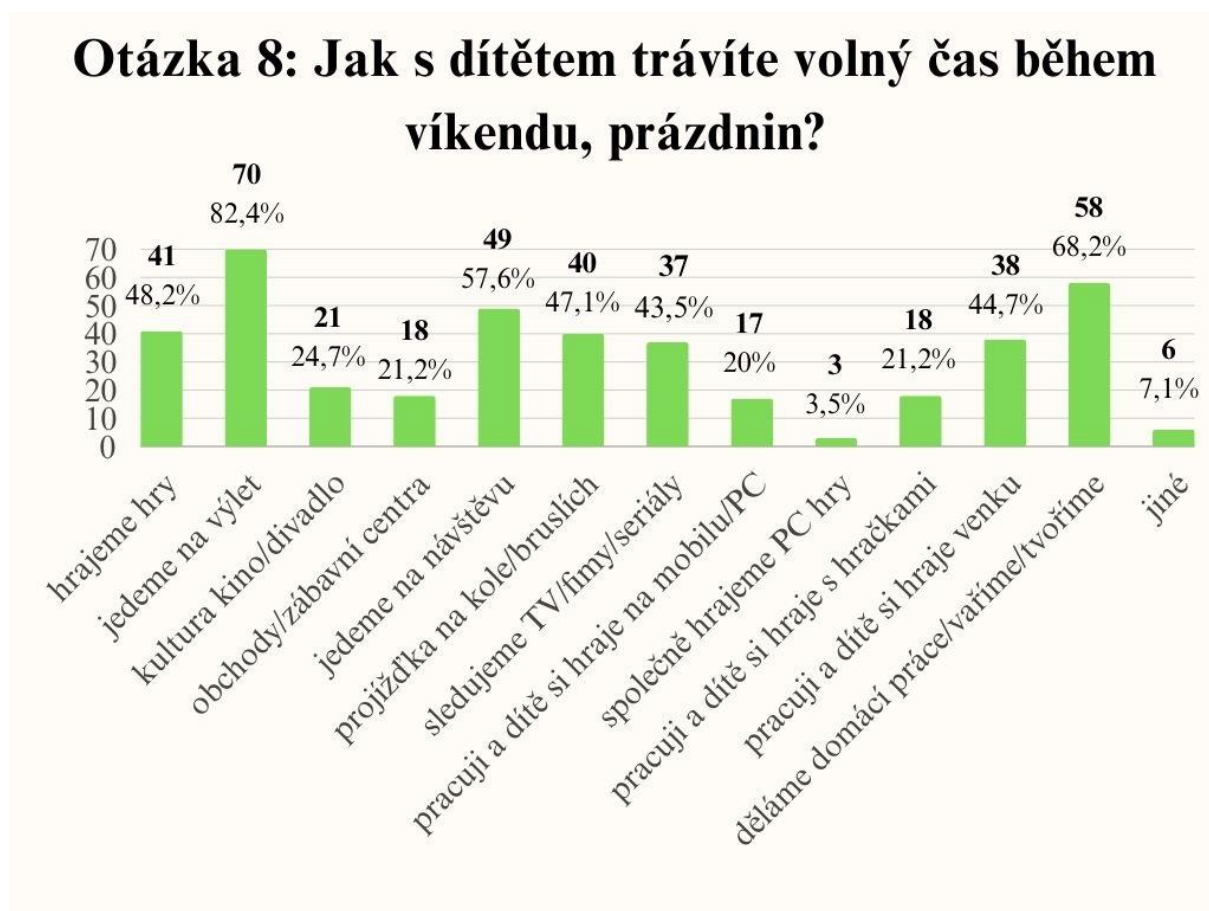
Otázka 7: Jak s dítětem obvykle trávíte volný čas během pracovního týdne?

Graf 7. - volný čas v pracovním týdnu

Otázka č. 8. – Jak s dítětem trávíte volný čas během víkendu, prázdnin?

Tato otázka byla, rovněž jako předešlá, s více možnostmi výběru odpovědí. Jak uvádí graf 8. je nejčastěji uváděnou odpovědí, jak rodiče s dětmi tráví volný čas během víkendu, prázdnin, je jedeme na výlet, která byla zvolena 70krát. Druhou, 58krát, nejčastěji zvolenou odpovědí byla děláme domácí práce/ vaříme/ tvoříme. Jedeme na návštěvu byla třetí, 49krát, uvedená odpověď. 41krát byla uvedena možnost hraní her; 40krát projížďka na kole/ bruslích; 38krát varianta, že rodič pracuje a dítě si hraje venku; 37krát sledování TV/ filmů/ seriálů; 21krát odpověď kultura – kino/ divadlo. 18krát byly uvedeny dvě možnosti odpovědi a to obchody/ zábavní centra a že rodič pracuje a dítě si hraje s hračkami. Následně 17krát byla uvedena možnost, že tázaný pracuje a dítě si hraje na mobilu/ počítači (dále jen PC). Možnost odpovědi jiné byla vybrána 6krát a její odpovědi jsou: společná práce a hraní na zahradě / podle ročního období deskové hry, kolečkové brusle, kolo, hasičské závody / jiné / jezdíme karavanem / jiné / jiné. Nejméně uváděnou odpovědí byla společně hrajeme PC hry, která byla zvolena pouze 3krát.

Graf 8. - volný čas o víkendech, prázdnin

Otázka č. 9. – Jaké máte představy o Vašem dítěti, kdy samo zvládne danou činnost?

Následující otázka nám ukazuje představy rodičů o svých dětech, kdy, co samy zvládnou-jejich samostatnost o sebe i povinnosti, kdy jim rodiče uloží určitou zodpovědnost. Odpovědi nám přehledně uvádí graf 9. Položka 1. – přijít/ odejít ze školy bez doprovodu uvádí 21 dotazovaných, že samo jejich dítě zvládne od 6let. 19 odpovídajících uvedlo, že jejich dítě to zvládne od 10let; 17 tázaných od 7let; 16 odpovídajících od 8let. Příchod/ odchod ze školy bez doprovodu od 11let zvládnou děti od 5 dotazovaných; od 9 let děti od 4 tázaných; od 12 let děti od 2 respondentů a od 5let to zvládne dítě jednoho našeho dotazovaného. Položka 2. – odemknout si dům uvedlo 20 rodičů, že jejich dítě zvládne od 8let; od 6let a zároveň od 10let uvedlo 16 respondentů; od 7let činnost udělají děti 14 rodičů; od 5let děti od 11 tázaných. Nejméně uvedeným věkem od 9let a 11let zvládnou činnost děti od 3 dotazovaných a ve věku od 12let děti od 2 respondentů. Položka 3. – samo se hlídat dokáží děti od 10let od našich 22 dotazovaných; od 8let to zvládnou děti od našich 19 odpovídajících; od 15 respondentů děti od 12let; od 10 tázaných děti od 11let; od 7 dotazovaných děti od 7let; od 9let zvládnou se sami hlídat děti od 5 rodičů; děti od 4 odpovídajících se pohlídají od 6let a od 5let děti od 3 našich tázaných. Položka 4. – samo cestovat autobusem zvládnou děti od 10let od 30 našich rodičů; od 12let od 14 respondentů; od 8let od 11 dotazovaných; od 8 tázaných dokáží děti sami cestovat od 6 a zároveň 7let; od 7 tázaných děti od 9let; od 6 odpovídajících od 11let a děti od jednoho našeho odpovídajícího rodiče dokáže cestovat samo autobusem již od 5let. Položka 5. – splnit domácí práci zvládnou děti od 5let od 22 respondentů; od 6let to udělají děti od 19 rodičů; od 7 a rovněž od 8let zvládají děti domácí práci od 15 dotazovaných; od 10let domácí práci splní děti od našich 7 odpovídajících; od 9let od 4 tázaných a od 3 tázaných udělají děti práci od 12let. Položka 6. – uklidit si své věci zvládnou děti již od 5let od našich 46 dotazovaných; od 6let to dokáží děti od 19 respondentů; od 8 tázaných děti uklízí věci od 7let; od 10let od 4 dotazovaných a od 9let děti našich 3 rodičů. Položka 7. – udělat si domácí úkoly/ připravit se do školy od 8let uskuteční děti od 28 rodičů; od 7let od 24 odpovídajících; od 6let se připraví děti sami od našich 19 tázaných; od 10let to zvládnou děti od 7 dotazovaných; od 9let od 3 respondentů a od 5 a zároveň od 12let se sami děti připraví do školy od našich 2 tázaných. Položka 8. – starat se o domácího mazlíčka dokážou děti sami od 6let do 19 respondentů; od 7let to zvládnou děti od našich 17 rodičů; od 8let od 15 dotazovaných; od 5let od 13 odpovídajících; od 10let od 10 tázaných; se stejným počtem 4 odpovídajících rodičů se postarají děti o mazlíčka od 9let a od 12let; od 11let to zvládnou děti od 3 tázaných. Položka 9. – nachystat si svačinu sami umí děti od 10let od 23 našich dotazovaných; od 8let od 22 odpovídajících; od 7let od 11 respondentů; od 6let od 10 odpovídajících; od 9let si děti sami

nachystají svačinu od 7 rodičů; od 11let a rovněž od 12let od 5 odpovídajících a od 2 respondentů si děti sami svačinu připraví již v 5letech. Položka 10. – přijít/ odejít na kroužek bez doprovodu dokáží děti sami od 10let od 28 rodičů; od 8let od 19 odpovídajících; od 12let od našich 12 tázaných; od 9let od 10 dotazovaných; od 6let sami přijdou/odejdou děti do kroužku od 7 respondentů; od 11let od našich 6 tázaných a od 7let to zvládnou děti od 3 odpovídajících.

Otázka 9: Jaké máte představy o Vašem dítěti, kdy samo zvládne danou činnost?

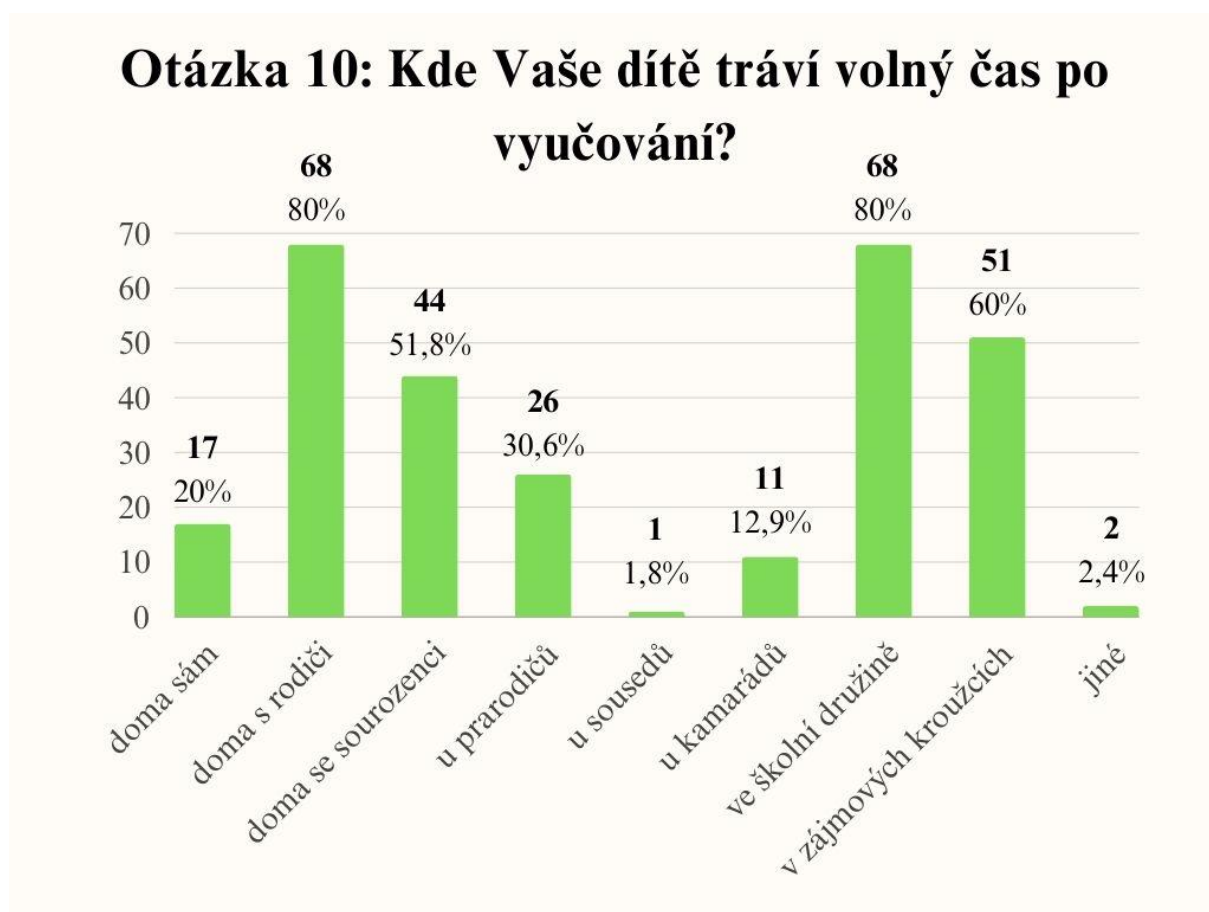
	OD 5 LET	OD 6 LET	OD 7 LET	OD 8 LET	OD 9 LET	OD 10 LET	OD 11 LET	OD 12 LET
PŘIJÍT/ODEJÍT ZE ŠKOLY BEZ DOPROVODU	1	21	17	16	4	19	5	2
ODEMKNOUT SI DŮM	11	16	14	20	3	16	3	2
SAMO SE HLÍDAT	3	4	7	19	5	22	10	15
SAMO CESTOVAT AUTOBUSEM	1	8	8	11	7	30	6	14
SPLNIT DOMÁČÍ PRÁCI	22	19	15	15	4	7	0	3
UKLIDIT SI SVĚ VĚCI	46	19	8	5	3	4	0	0
UDĚLAT SI DOMÁČÍ ÚKOLY/PŘIPRAVIT SE DO ŠKOLY	2	19	24	28	3	7	0	2
STARAT SE O DOMÁČÍHO MAZLIČKA	13	19	17	15	4	10	3	4
NACHYSTAT SI SVAČINU	2	10	11	22	7	23	5	5
PŘIJÍT/ODEJÍT NA KROUŽEK BEZ DOPROVODU	0	7	3	19	10	28	6	12

Graf 9. - představy o samostatnosti, zodpovědnost dítěte

2 otázky, kterou budou nyní následovat se zaměřují na zjištění, kde děti tráví volný čas po vyučování, jaké jsou případné jiné možnosti.

Otázka č. 10. – Kde Vaše dítě tráví volný čas po vyučování?

V této otázce byla možnost výběru více odpovědí. Z grafu 10. vyčteme, že nejčastěji volenými odpověďmi, kde dítě tráví volný čas po vyučování, byly doma s rodiči a ve školní družině, které byly uvedeny 68krát. Druhou nejčastěji uváděnou odpovědí, 51krát, bylo že v zájmových kroužcích tráví děti volný čas po vyučování. 44krát bylo zvoleno, že doma se sourozenci; 26krát u prarodičů; 17krát doma sám; 11krát u kamarádů. 2krát byla vybrána odpověď jiné s odpověďmi: Základní umělecká škola (dále jen ZUŠ) / venku s kamarády a 1krát byla uvedena varianta, že dítě tráví volný čas po vyučování u sousedů.

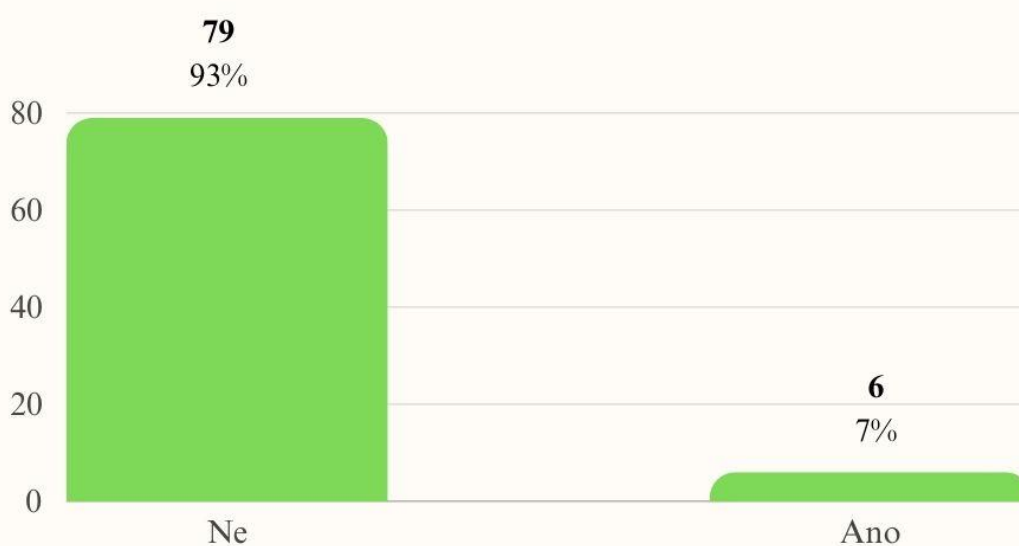

Graf 10. - místa trávení volného času po vyučování

Otázka č. 11. – Máte jiné možnosti, než jste uvedl/a v předchozí otázce, kde Vaše dítě může trávit volný čas po vyučování?

Tato otázka navazovala na předešlou, zdali mají tázání jiné možnosti, než uvedli. 79 tázaných jiné možnosti nemá a 6 dotazovaných má jiné možnosti, kde dítě může trávit volný čas po vyučování a to: venku s rodiči, sourozenci, prarodiči / ZUŠ, hasiči / u prarodičů / jiné / venku / u babičky a dědy.

Otázka 11: Máte jiné možnosti, než jste uvedl/a v předchozí otázce, kde Vaše dítě může trávit volný čas po vyučování?

Graf 11. - jiné možnosti místa trávení volného času po vyučování

Příštích 8 otázek se bude zabývat zájmovými kroužky, jestli je děti navštěvují, jaké navštěvují a kde, jak jsou rodiče s nabídkou těchto zájmových kroužků spokojeni či mají-li nějaké připomínky, náměty.

Otázka č. 12. – Navštěvuje Vaše dítě zájmové kroužky?

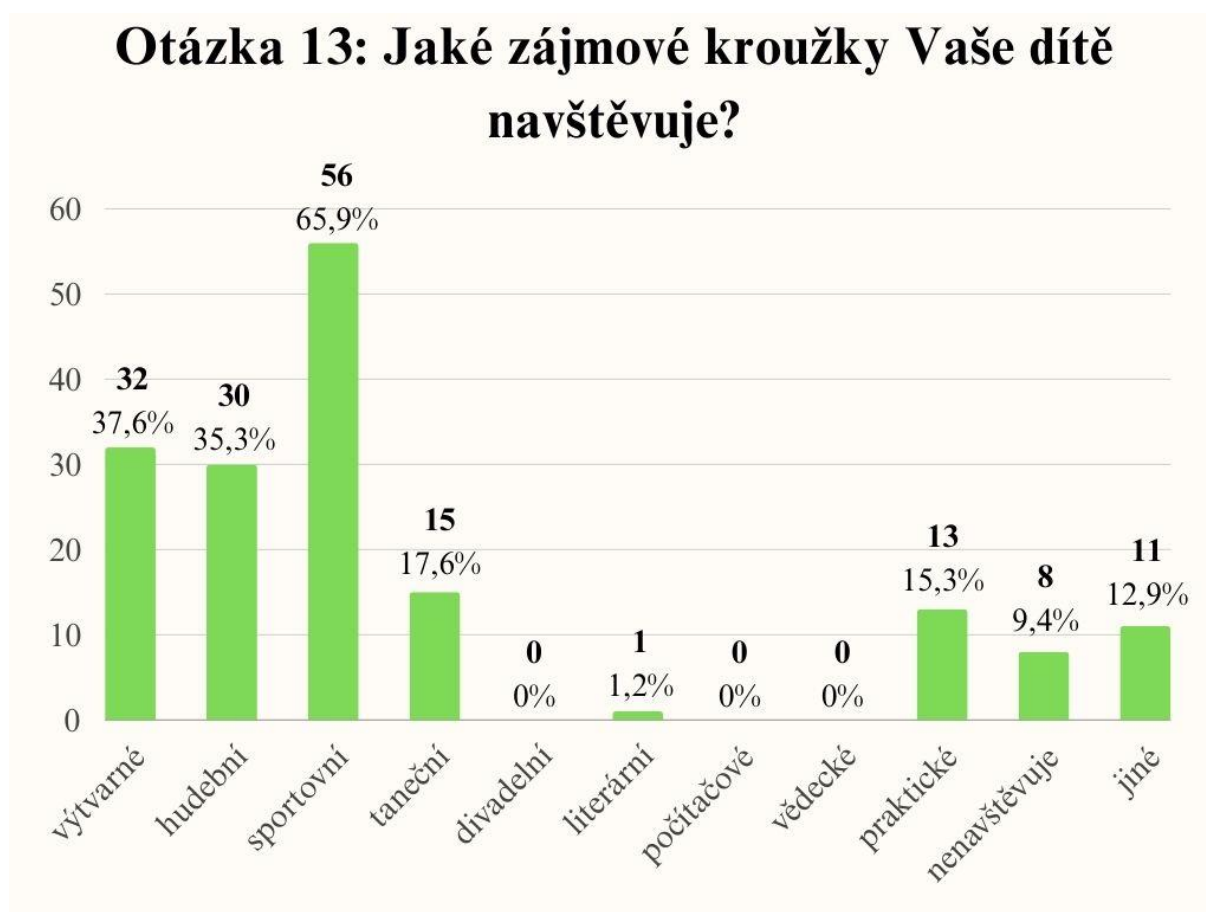
Nadcházející otázka nám zodpovídá navštěvování zájmových kroužků. 77 našich respondentů uvedlo, že jejich děti navštěvují zájmové kroužky a zbylých 8, z celkového počtu 85 tázaných, uvedlo, že jejich děti zájmové kroužky nenavštěvují.

Graf 12. - návštěvnost zájmových kroužků

Otázka č. 13. – Jaké zájmové kroužky Vaše dítě navštěvuje?

Otázka nyní navazuje na předešlou otázku o navštěvování zájmových kroužků. U této otázky byla možnost více odpovědí. Podle grafu 13. vidíme, že nejvíce navštěvovaný je sportovní kroužek, který byl uveden 56krát. 32krát byl uveden výtvarný kroužek; 30krát hudební kroužek, že navštěvují děti naši dotazovaných. Taneční kroužek byl označen 15krát; praktický kroužek 13krát; 11krát byla uvedena odpověď jiné s odpověďmi: náboženství / náboženství / keramika / filozofický / koňský kroužek / náboženství / náboženství / SDH Bohuslávky / florbal / jiné / jiné. Žádný kroužek nenavštěvují děti od osmi dotazovaných a 1krát byl zmíněn literární kroužek. Divadelní, počítačový, vědecký kroužek nenavštěvuje žádné dítě našich tázaných.

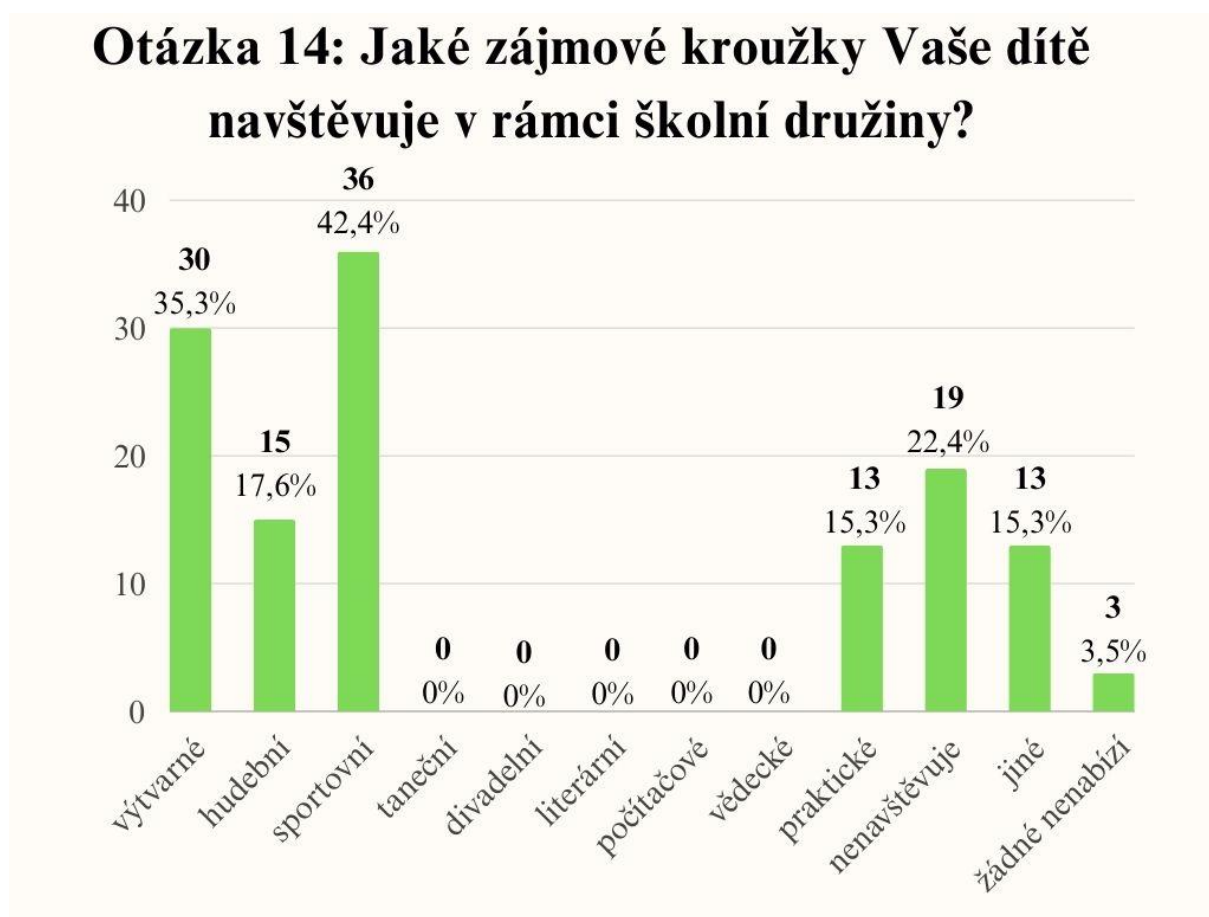

Graf 13. - zaměření zájmových kroužků

Otázka č. 14. – Které zájmové kroužky Vaše dítě navštěvuje v rámci školní družiny?

Otázka nyní je v návaznosti na otázku 13., kde jsme se ptali, které kroužky děti dotazovaných navštěvují. U této otázky se ptáme konkrétně, které zájmové kroužky navštěvují v rámci školní družiny. Nejvíce v rámci ŠD je navštěvovaný sportovní kroužek, který uvedlo 36 dotazovaných, následně výtvarný kroužek uvedlo 30 respondentů. 19 tázaných, z celkového počtu 85 respondentů, uvedlo, že kroužek v rámci ŠD jejich dítě nenavštěvuje. U 15 odpovídajících byla zvolena odpověď hudebního kroužku; u 13 odpovídajících praktický kroužek a zároveň odpověď jiné: doučování / deskové hry / deskové hry, keramika / keramika, deskové hry / keramika / mám dítě ve školce / keramika / náboženství / keramika / filozofický / jiné / v rámci družiny není žádný - nechodí do družiny / florbal. 3 naši dotazovaní uvedli, že školní družina žádné kroužky nenabízí. Zbývající možnosti kroužků - taneční, divadelní, literární, počítačové, vědecké nebyly uvedeny ani jedenkrát.

Graf 14. - zájmové kroužky v ŠD

Otázka č. 15. – Jak jste spokojeni s nabídkou zájmových kroužků ve školní družině?

Tato otázka souvisí s otázkou předcházející č. 14. Zde se ptáme na spokojenost nabídky kroužků ve školních družinách. Dotazovaní uváděli odpovědi na škále od 5 do 1, kdy hodnota 5 značí největší spokojenost a hodnota 1 nejmenší spokojenost. 40 tázaných odpovědělo pěti hvězdičkami, velmi spokojeni. Čtyři hvězdičky spokojenosti uvedlo 20 odpovídajících; tři hvězdičky 11 respondentů; dvě hvězdičky 8 odpovídajících. Hodnotu 1, nejméně spokojeni uvedlo 6 respondentů.

Graf 15. - spokojenost s nabídkou kroužků v ŠD

Otázka č. 16. – Co jiného by podle Vás mohla školní družina nabízet za zájmové kroužky?

U této otázky byla možnost doplnění, vyjádření nápadů a námětů, jaké kroužky by mohla školní družina nabízet. K této otázce se 55 tázaných nevyjádřilo, bylo bez názoru. 5 odpovídajících uvedlo, že by ŠD mohla nabízet přírodovědný kroužek. 4 odpovídající uvedli možnost kroužku informatiky, stejně tak možnost vědeckého kroužku a kroužku zaměřeného na praktické dovednosti. Varianta tanečního kroužku byla uvedena 3 respondenty. Možnosti kroužků s bojovými sporty, divadelního zaměření, myslivosti, vaření, sportovního zaměření uvedli vždy dva dotazovaní, stejně jako odpověď, že jsou spokojeni. Varianty hudebního kroužku, skautingu, logických her, turistiky, stolního tenisu či kroužek zaměřený na finanční gramotnost, zdravotní vědu, projekty, také i čtenářský kroužek a aerobik byly vždy uvedeny po jednom dotazovaném.

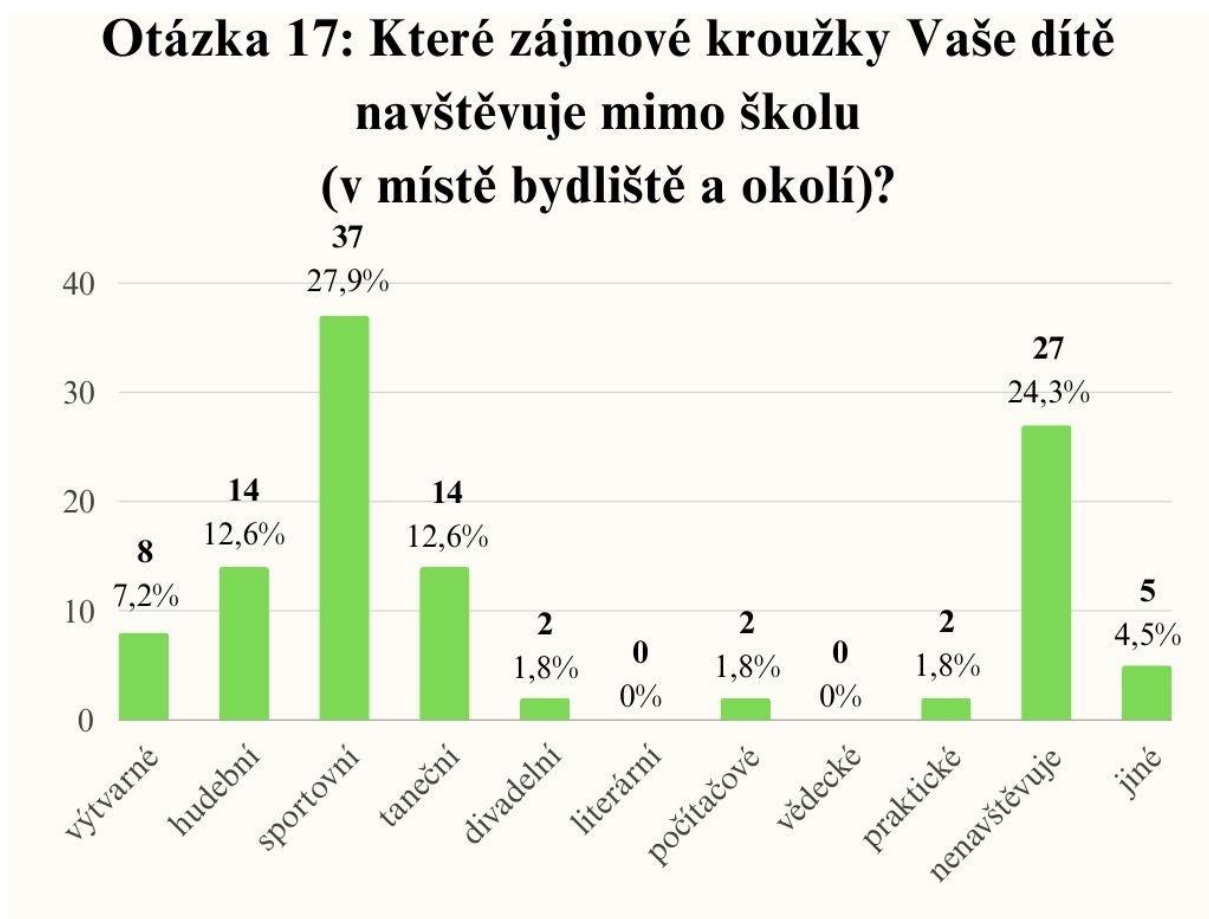
Otázka 16: Co jiného by podle Vás mohla školní družina nabízet za zájmové kroužky?

Názory:	Četnost:	Názory:	Četnost:
Přírodovědný kroužek	5	Finanční gramotnost	1
Bojové sporty	2	Zdravověda	1
Divadelní kroužek	2	Projekty	1
Hudební kroužek	1	Čtenářský kroužek	1
Informatika	4	Vědecký kroužek	4
Skauting	1	Taneční kroužek	3
Logické hry	1	Aerobik	1
Myslivost	2	Vaření	2
Turistika	1	Sportovní kroužek	2
Stolní tenis	1	Spokojen(a)	2
Praktické dovednosti	4	Bez názoru	55

Graf 16. – náměty jiných kroužků v ŠD

Otázka č. 17. – Které zájmové kroužky Vaše dítě navštěvuje mimo školu (v místě bydliště a okolí)?

Tato otázka navazuje na otázku 13., kde jsme se ptali, které kroužky děti našich odpovídajících navštěvují. Zde se ptáme konkrétně, které zájmové kroužky navštěvují mimo školu (v místě bydliště či okolí). Nejvíce navštěvovaný kroužek mimo školu je sportovní, který uvedlo 37 dotazovaných. Následně 27 odpovídajících uvedlo, že jejich dítě nenavštěvuje kroužek mimo školu. 14 respondentů uvedlo, že jejich děti navštěvuje mimo školu hudební kroužek a také taneční. Poté výtvarný kroužek uvedlo 8 respondentů, z celkového počtu 85 odpovídajících. 5 tázaných uvedlo možnost jiné, a to s odpověďmi: hasičský / mám dítě ve školce - zatím tančák ve školce / jezdeckví, hobby horssing / kroužky mají pouze v budově školy / hasiči. Divadelní kroužek, počítačový a praktický kroužek uvedly vždy dva dotazovaní a možnosti literárního a vědeckého kroužku nikdo nevedl.

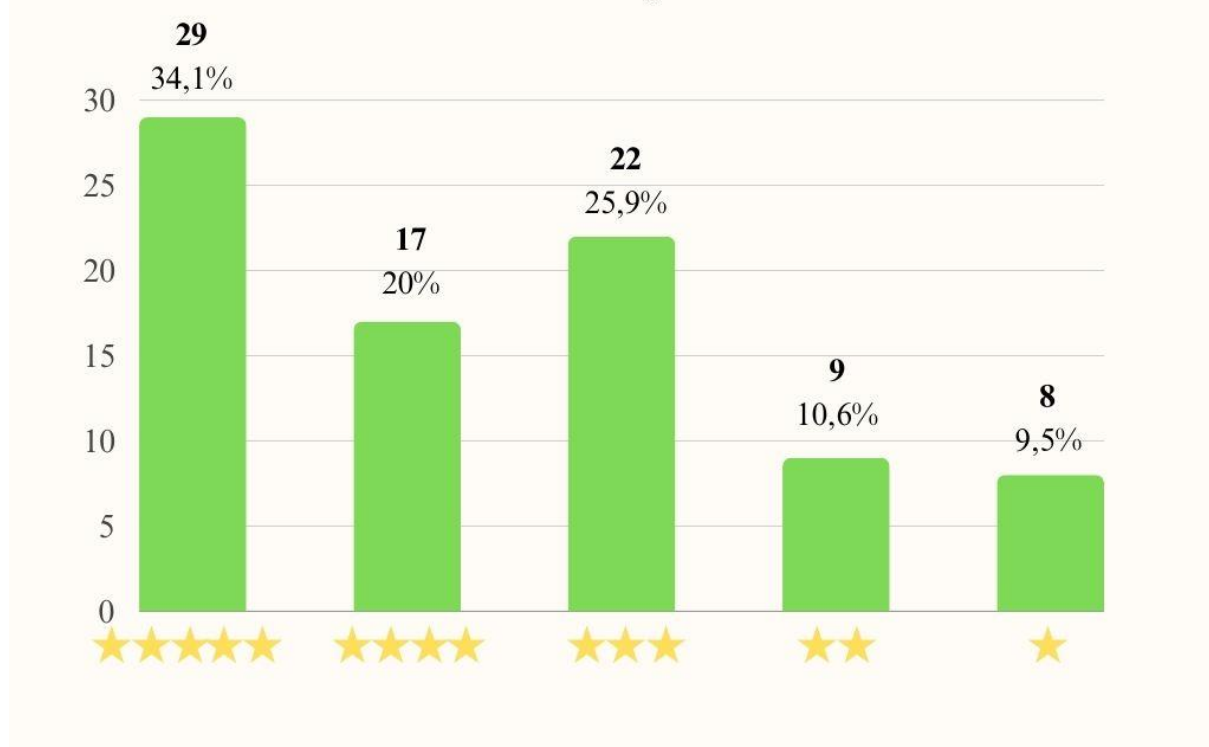

Graf 17. - zájmové kroužky mimo školu

Otázka č. 18. – Jak jste spokojeni s nabídkou zájmových kroužků v místě bydliště a okolí?

Otázka nyní souvisí s otázkou předcházející č. 17. Zde se ptáme na spokojenost nabídky kroužků mimo školu (v místě bydliště a okolí). Dotazovaní uváděli odpovědi na škále hvězdiček od 5 do 1, kdy hodnota 5 značí největší spokojenost a hodnota 1 nejmenší spokojenost. 29 tázaných odpovědělo pěti hvězdičkami, velmi spokojeni. Čtyři hvězdičky spokojenosti uvedlo 17 odpovídajících; tři hvězdičky 22 respondentů; dvě hvězdičky 9 dotazovaných. Hodnotu 1, nejméně spokojeni, uvedlo 8 respondentů.

Otázka 18: Jak jste spokojeni s nabídkou zájmových kroužků v místě bydliště a okolí?

Graf 18. - spokojenost s nabídkou kroužků mimo školu

Otázka č. 19. – Co jiného by podle Vás mohlo být za nabídku zájmových kroužků v místě bydliště a okolí?

U této otázky byla možnost doplnění, vyjádření nápadů a námětů, jaké kroužky by mohly být nabízeny v rámci místa bydliště a okolí. K této otázce se 56 tázaných nevyjádřilo, bylo bez názoru. 7 odpovídajících uvedlo spokojenost; 5 respondentů napsalo možnost sportovního kroužku. Následně varianty kroužků se zaměřením na skauting a rovněž zaměření na praktické dovednosti uvedly vždy 3 dotazovaní. Po dvou odpovědích byly navrženy kroužky přírodovědného charakteru, divadelního, zaměření na myslivost, turistiku, aerobik a vaření. Po jednom odpovídajícím byly uvedeny možnosti kroužků s bojovými sporty, informatika, stolní tenis, chovatelských kroužek a taneční kroužek.

Otázka 19: Co jiného by podle Vás mohlo být za nabídku zájmových kroužků v místě bydliště a okolí?

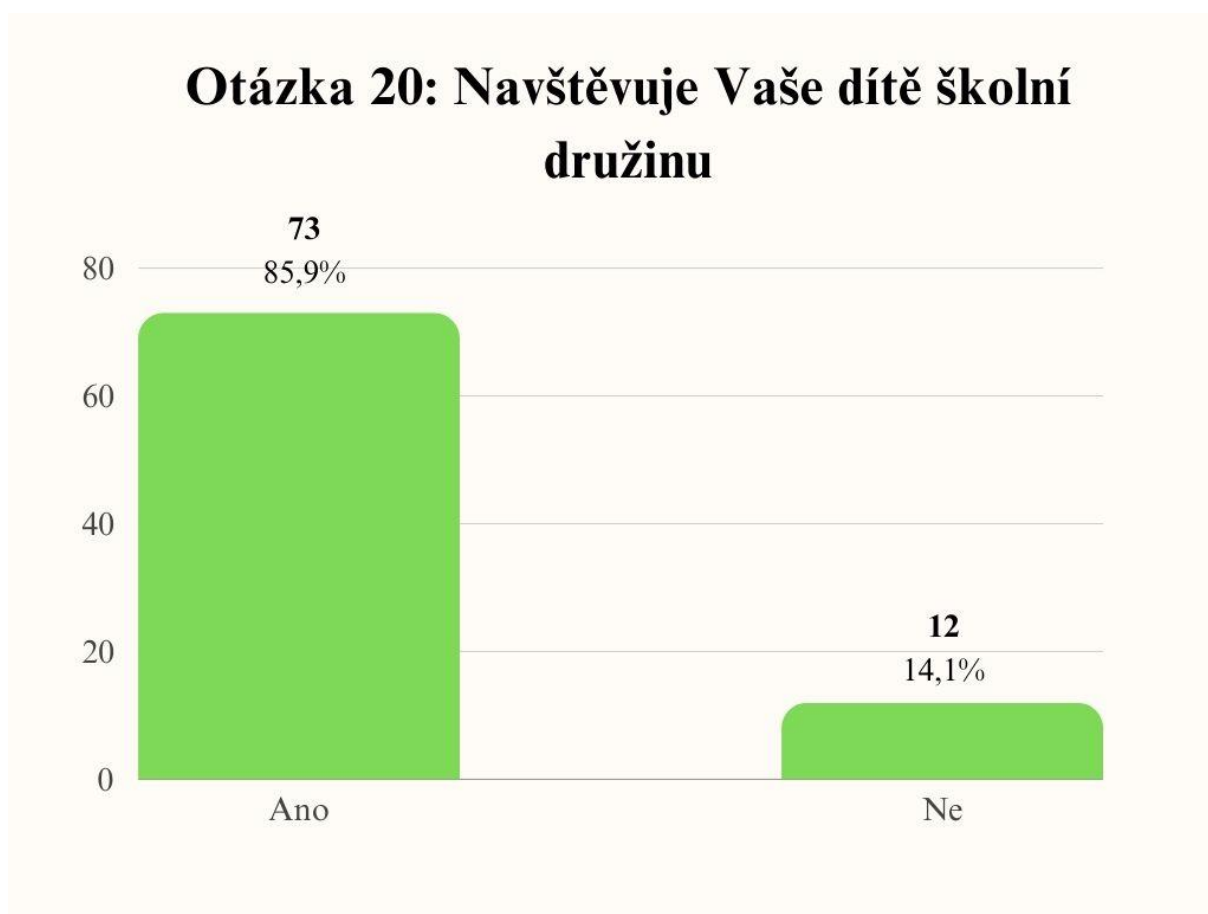
Názory:	Četnost:	Názory:	Četnost:
Přírodovědný kroužek	2	Chovatelský kroužek	1
Bojové sporty	1	Praktické dovednosti	3
Divadelní kroužek	2	Taneční kroužek	1
Informatika	1	Aerobik	2
Skauting	3	Vaření	2
Myslivost	2	Sportovní kroužek	5
Turistika	2	Spokojen(a)	7
Stolní tenis	1	Bez názoru	56

Graf 19. – náměty jiných kroužků mimo školu

Následujících 10 otázek nám bude zodpovídat, jestli děti navštěvují školní družinu, jaké jsou motivy rodičů pro jejich umístění, jaké činnosti rodiče v družinách preferují, aby se konali, jestli jsou spokojeni s aktivitami a jsou-li spokojeni s provozem družiny (začátek, konec, víkendy, prázdniny) či případné připomínky, náměty.

Otázka č. 20. – Navštěvuje Vaše dítě školní družinu?

Otázka teď nám zodpovídá, kolik rodičů využívá školní družinu pro své děti. Z grafu 20. je zřejmé, že děti od 73 našich dotazovaných navštěvuje školní družinu. Zbýlých 12, z celkového počtu 85 respondentů, uvedlo, že jejich děti ŠD nenavštěvují.

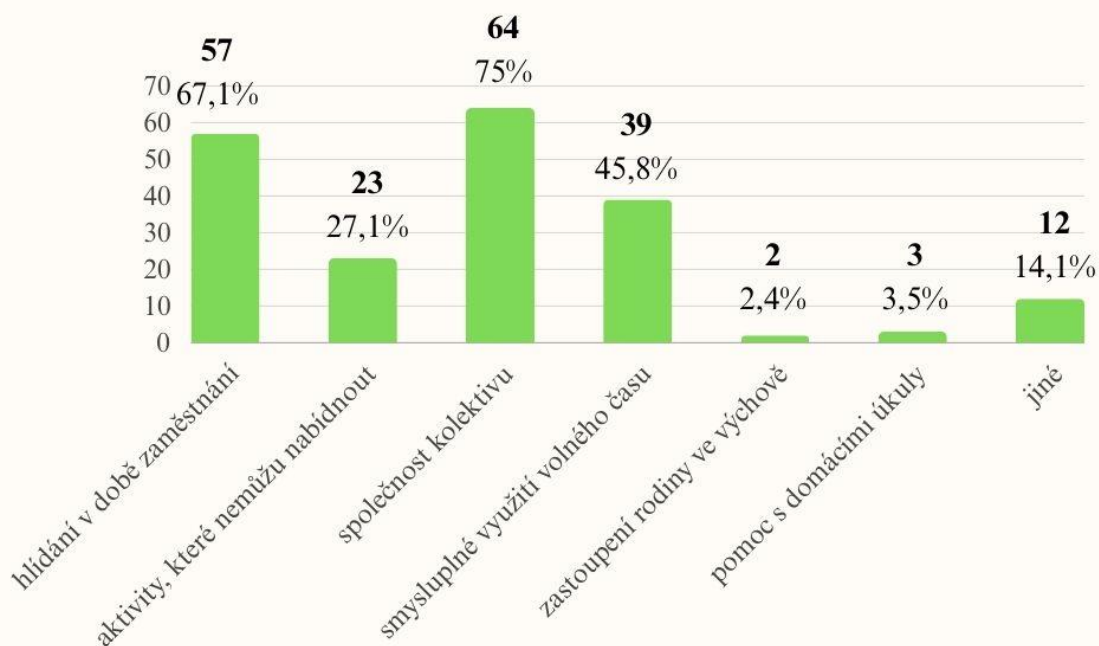

Graf 20. – návštěvnost ŠD

Otázka č. 21. – Jaké jsou motivy umístění Vašeho dítěte do školní družiny?

Otázka 21. nám zodpovídá důvody/ motivy rodičů pro umístění dětí do školní družiny. Respondenti u této otázky měli možnost uvést více odpovědí. Podle grafu 21. vidíme, že nejčastějším motivem je společnost kolektivu, uvedeno 64krát. Druhým nejvíce uváděným motivem, zodpovězeno 57krát, je hlídání v době zaměstnání. 39krát bylo zmíněno smysluplné využití volného času; 23krát aktivity, které rodič nemůže nabídnout; 12krát odpověď jiné a to: školka / vyplnění času mezi kroužkem a odvozem domů / rád chodí do družiny / jiné / jiné / čekání na autobus / časová prodleva a návaznost na městskou hromadnou dopravu (dále jen MHD) / vyplnění času před kroužkem / nenavštěvuje / nenavštěvuje / nenavštěvuje / nenavštěvuje. Nejméně uváděnými důvody umístění dětí do ŠD jsou pomoc s domácí úkoly, zodpovězeno 3krát, a zastoupení rodiny ve výchově, uvedeno 2krát.

Otázka 21: Jaké jsou motivy umístění Vašeho dítěte do školní družiny?

Graf 21. - motivy umístění dětí do ŠD

Otázka č. 22. – Jaký druh volnočasových aktivit preferujete ve školní družině?

U této otázky nás zajímalo, jaké aktivity rodiče preferují ve školních družinách. Bylo zde možné uvést více odpovědí. Největší zájem je o pohybové aktivity, uvedeno 73krát; dále pak o výtvarné aktivity, odpovězeno 50krát; 34krát byly zmíněny pracovní aktivity a poté 31krát vzdělávací. Následně je zájem o přírodovědné aktivity, uvedeny 24krát. Mezi méně odpovídané aktivity patří literární, uvedeny 15krát; hudební, zmíněny 14krát a poté aktivity zaměřené na IT techniku, zodpovězené 12krát. Poslední uváděnou odpovědí, 4krát, je jiné s odpověďmi: všestranné, žádný stereotyp, střídání aktiv / co ho baví / nenavštěvuje / nenavštěvuje.

Graf 22. - preference aktivit v ŠD

Otázka č. 23. – Jak jste spokojeni s volnočasovými aktivitami ve školní družině?

Při otázce na spokojenost s volnočasovými aktivitami ve školní družině měli tázání uvést počet hvězdiček na škále 5 až 1, kdy hodnota 5 značí největší spokojenost a hodnota 1 nejmenší spokojenost. 39 dotazovaných odpovědělo pěti hvězdičkami, tedy velmi spokojeni. Čtyři hvězdičky uvedlo 22 respondentů; tři hvězdičky uvedlo 16 dotazovaných. 5 respondentů odpovědělo, že jsou spokojeni s volnočasovými aktivitami v ŠD s hodnotou dvou hvězdiček a 3 odpovídající uvedli jednu hvězdičku, tedy nejmenší spokojenost.

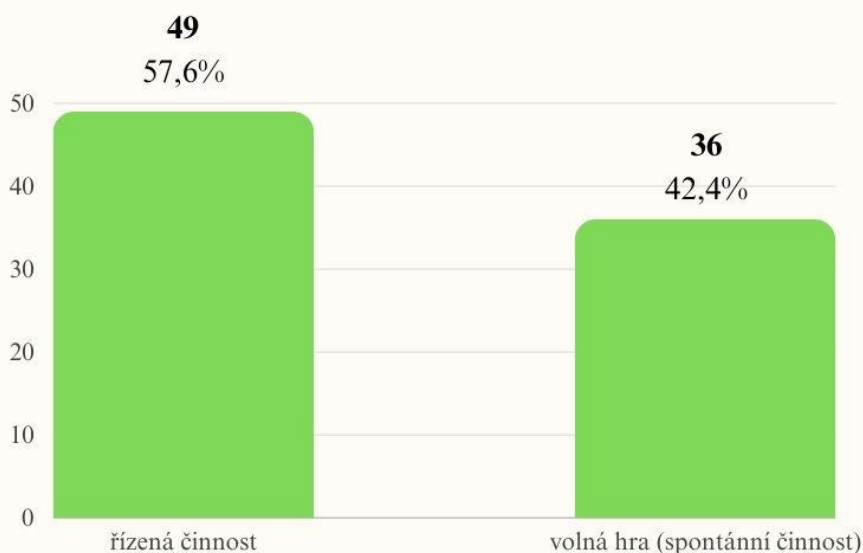

Graf 23. - spokojenost s aktivitami v ŠD

Otázka č. 24. – Upřednostňujete, aby Vaše dítě ve školní družině mělo více prostoru pro volnou hru, nebo aby se více dělaly řízené činnosti?

Tato otázka nám zodpovídá preferenci činností ve školní družině. Graf 24. nám ukazuje, že větší zájem, ze stran rodičů, je, aby se ve školních družinách dělaly řízené činnosti, uvedlo tak 49 respondentů z celkového počtu 85 dotazovaných. Zbylých 36 odpovídajících odpovědělo, že upřednostňují volné hry (spontánní činnost).

Otázka 24: Upřednostňujete, aby Vaše dítě ve školní družině mělo více prostoru pro volnou hru, nebo aby se více dělaly řízené činnosti?

Graf 24. – upřednostnění řízené či spontánní činnosti v ŠD

Otázka č. 25. – Jste spokojeni se začátkem/ koncem provozu školní družiny?

Následující otázka uvádí spokojenost rodičů se začátkem/ koncem provozu školní družiny. Začátek provozu vyhovuje 84 dotazovaným, pouze 1 respondent uvedl, že není spokojen a chtěl by začátek školní družiny dříve. Co se týká konce provozu školní družiny ten vyhovuje 81 odpovídajícím a zbylý 4 tázání, z celkového počtu 85, uvedli, že by konec ŠD chtěli později.

Graf 25. - spokojenost s provozem ŠD

Otázka č. 26. – Chtěli byste, aby byla školní družina v provozu i o víkendech?

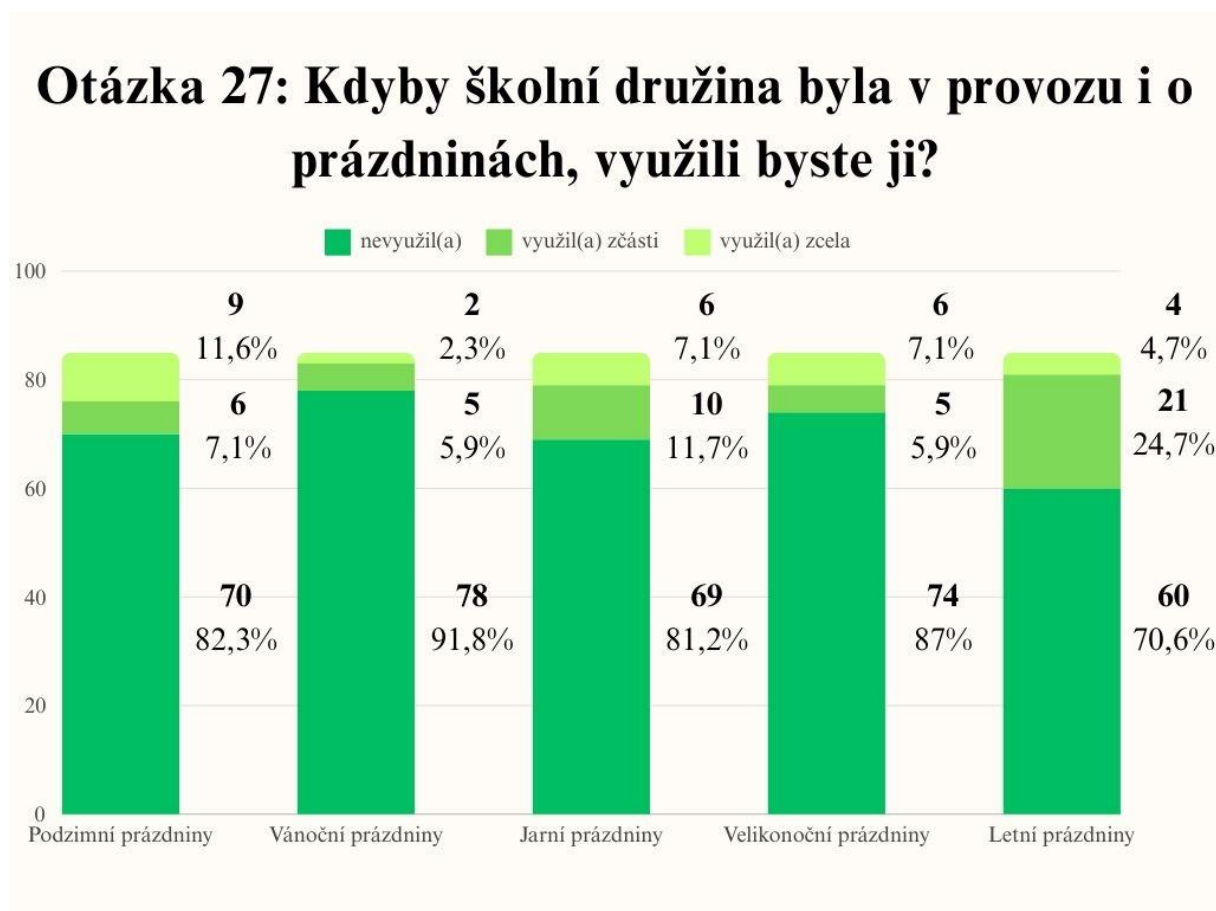
Touto otázkou jsme chtěli zjistit zájem ze strany rodičů, zda by chtěli provoz školní družiny i o víkendech. Z grafu 26. je zřejmé, že 83 našich dotazovaných nemá zájem o provoz ŠD o víkendech. Pouze 2 respondenti uvedli, že by zájem měli/ vyhovovalo by jim to.

Graf 26. - zájem o provoz ŠD o víkendech

Otázka č. 27. – Kdyby školní družina byla v provozu i o prázdninách, využili byste ji?

Touto otázkou jsme chtěli zjistit zájem ze strany rodičů, obdobně jako u předešlé otázky, zda by chtěli provoz školní družiny i o prázdninách. Pro porozumění a zjištění co nejvíce informací, jsme otázku rozčlenili na jednotlivé období (konkrétní prázdniny) a škálu zájmu (nevyužil/a; využil/a zčásti; využil/a zcela). Výsledky této otázky jsou přehledně zpracované v grafu 27., který nám uvádí, že z velké části by rodiče ŠD během kterýchkoliv prázdnin nevyužili. Podzimní prázdniny – 70 respondentů by nevyužilo ŠD; 6 odpovídajících využili by z části; 9 tázaných využili zcela. Vánoční prázdniny – 78 odpovídajících rodičů by nevyužilo provoz ŠD; 5 respondentů využili by z části a pouze 2 odpovídající by využili provoz zcela. Jarní prázdniny – 69 tázaných by nevyužilo provoz; 10 odpovídajících využilo by zčásti; 6 respondentů by využilo provoz ŠD zcela. Velikonoční prázdniny – 74 odpovídajících rodičů by provoz ŠD nevyužilo; 5 tázaných zčásti a 6 respondentů by využilo zcela. Letní prázdniny – 60 dotazovaných by nevyužilo provoz; 21 odpovídajících by využilo zčásti a 4 by využili provoz ŠD zcela.

Graf 27. - zájem o provoz ŠD o prázdninách

Otázka č. 28. – Máte nějaké představy, očekávání, náměty, připomínky týkající se školní družiny?

Otázka 28. byla v dotazníku otevřená, kde se mohli tázaní, rodiče dětí, vyjádřit a napsat různé náměty, připomínky, představy a očekávání ke školní družině. 76 tázaných se k této otázce vůbec nevyjádřilo; 4 dotazovaní uvedli, že jsou spokojeni, tak jak to je a zbývajících 5 dotazovaných, z celkového počtu 85 respondentů, nám uvedlo konkrétní připomínky a to, že chtějí volný čas 30 min, aby dítě mohlo samo plnit domácí úkoly/ chtějí více diskuze vychovatel– žáci na téma co by vlastně chtěli dělat a co by si přáli za kroužky. Dále pak více aktivit s dětmi, chodit s nimi více ven, vymyslet aktivity pro větší i menší/ možnost trochu propojení s IT světem (spíše ve škole, školce) / individuální vztah k dětem.

Otázka 28: Máte nějaké představy, očekávání, náměty, připomínky týkající se školní družiny?

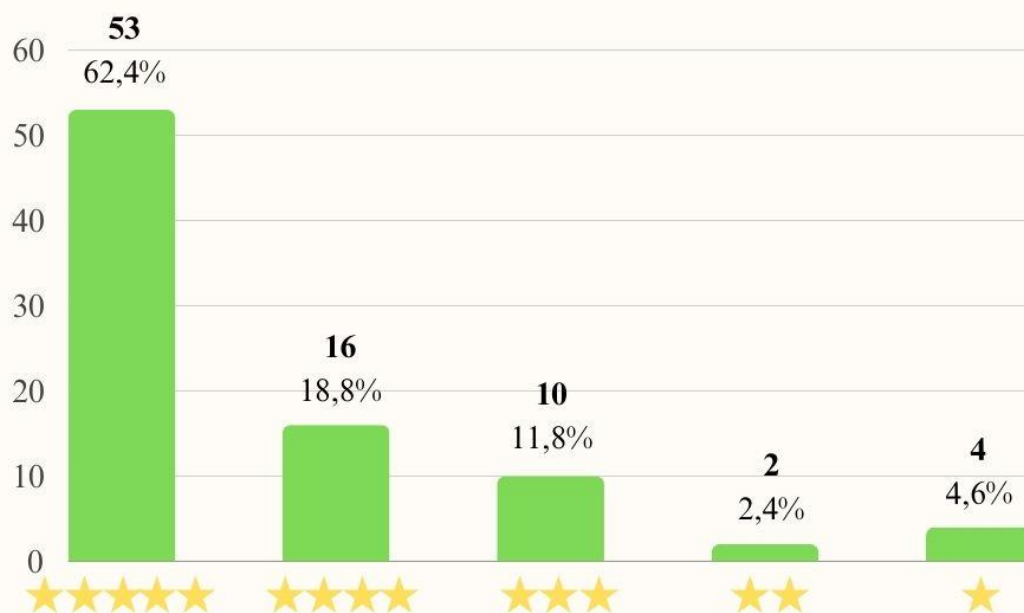
Názory:	Četnost:	Názory:	Četnost:
Volný čas 30 min, aby dítě mohlo samo plnit domácí úkoly.	1	Ne, možná dneska trochu toho propojení s IT světem (ale družina až tak nemusí- za mě celá škola, školka).	1
Více diskuze vychovatel - žáci na téma co by vlastně chtěli dělat a co by si přáli za kroužky.	1	Individuální vztah k dětem.	1
Více aktivit s dětmi, chodit s nimi více ven, vymyslet aktivity pro větší i menší.	1	Spokojen(a).	4
		Bez názoru.	76

Graf 28. - připomínky k ŠD

Otázka č. 29. – Jak jste spokojeni se školní družinou?

Při otázce na spokojenost se školní družinou měli tázaní uvést počet hvězdiček na škále 5 až 1, kdy hodnota 5 značí největší spokojenost a hodnota 1 nejmenší spokojenost. 53 tázaných odpovědělo pěti hvězdičkami, tedy velmi spokojeni. Čtyři hvězdičky uvedlo 16 dotazovaných; 10 respondentů je spokojeno, tak že uvádí tři hvězdičky; hodnocení s jednou hvězdičkou, tedy nejméně spokojeni, uvedli 4 dotazovaní a 2 respondenti jsou spokojeni se školní družinou s hodnotou dvěma hvězdičkami.

Otázka 29: Jak jste spokojeni se školní družinou?

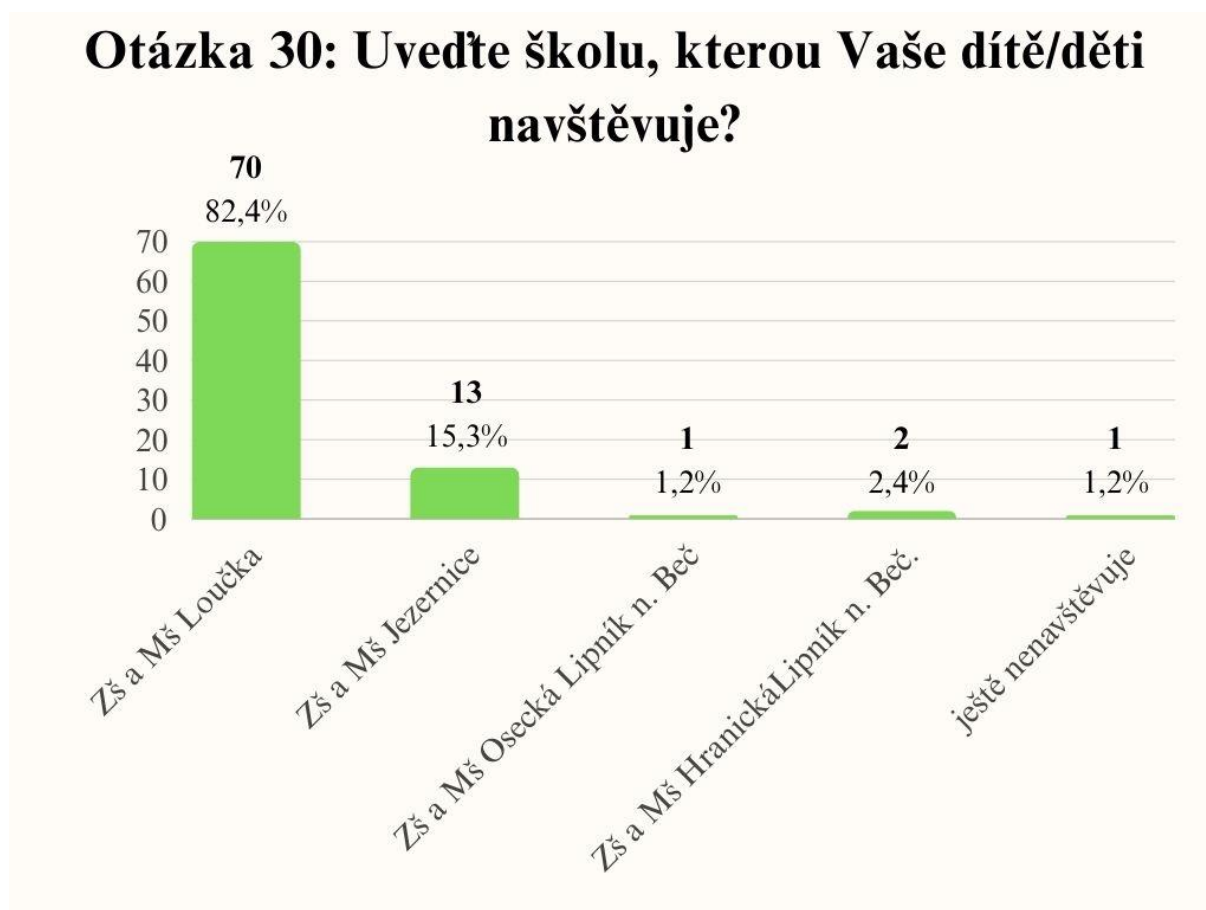
Graf 29. - spokojenost se ŠD

Poslední dvě otázky uvádí, kterou školu děti navštěvují a podle jakých kritérií volili rodiče výběr školy.

Otázka č. 30. – Uved'te školu, kterou Vaše dítě/děti navštěvuje?

Ze získaných údajů je patrné, že největší zastoupení navštěvované školy je především ZŠ a MŠ Loučka, takto uvedlo 70 dotazovaných, a dále pak ZŠ a MŠ Jezernice, uvedeno 13 tázanými, kde jsme na těchto školách dávali dotazníky osobně a na tyto spádové školy se náš průzkum zaměřil. Zbývající čtyři odpovědi jsou základní školy z města, ZŠ Hranická uvedena 2 respondenty či ZŠ Osecká uvedena 1 tázaným. Při poslední odpovědi ještě děti od jednoho tázaného školu nenavštěvují.

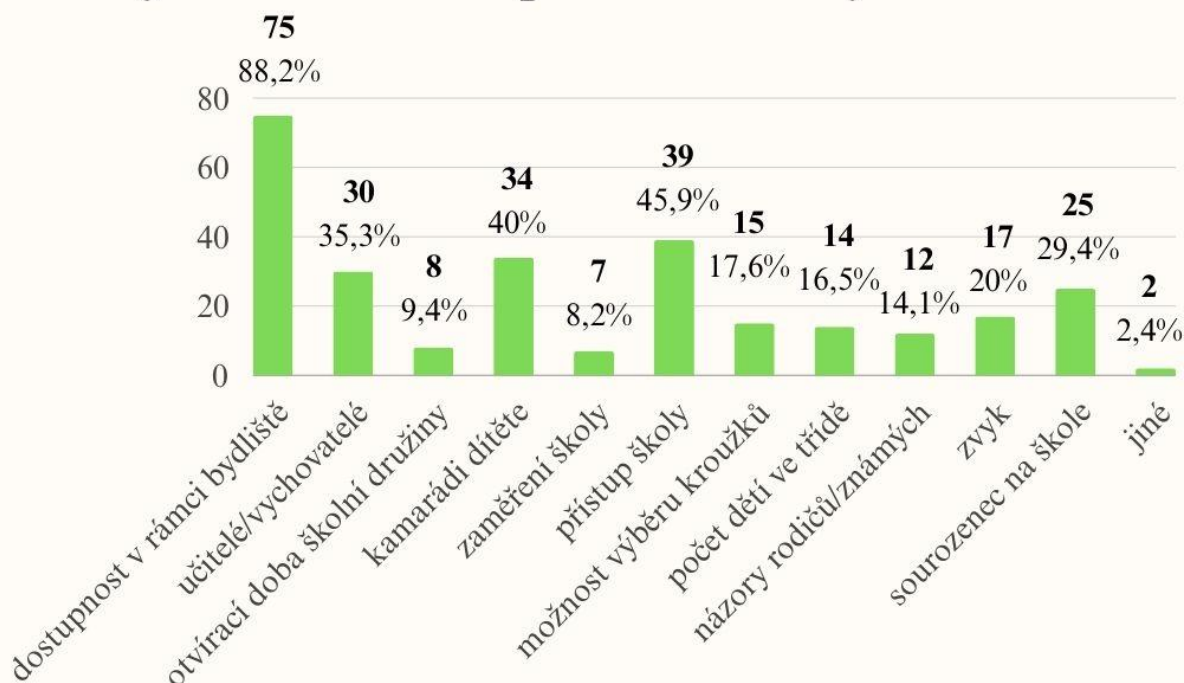

Graf 30. - konkrétní navštěvovaná škola

Otázka č. 31. – Jaká jsou Vaše kritéria, podle kterých jste danou školu pro dítě/ děti vybírali?

Poslední otázka dotazníku nám ukazuje, jaká jsou kritéria rodičů k výběru školy pro jejich děti. Při této otázce mohli dotazovaní uvést více odpovědí. Ze zjištěných výsledků je nejdůležitějším kritériem dostupnost v rámci bydliště, kterou uvedlo 75 tázaných; druhým nejčastějším hlediskem výběru školy, je s počtem 39, přístup školy; třetím kritériem s počtem 34, podle kterého rodiče danou školu vybírali jsou kamarádi dítěte. Dále pak záleží na učitelích/ vychovatelích, kde toto kritérium bylo uvedeno 30 dotazovanými; jestli je na škole sourozenec, uvedlo 25 respondentů; 17 respondentů vybírají školu pro své děti podle zvyku; hledisko možností výběru kroužků uvedlo 15 tázaných; to jaký je počet dětí ve třídě ovlivňuje 14 odpovídajících; podle názorů rodičů/ známých vybírá školu pro děti 12 dotazovaných rodičů. S nejmenšími počty jsou pak kritéria provoz školní družiny toto hledisko uvedlo 8 odpovídajících; zaměření školy uvádí 7 respondentů a odpověď jiné uvedli 2 respondenti a jejich odpovědi jsou: mám to při cestě do práce / sama jsem ji navštěvovala.

Otázka 31: Jaká jsou Vaše kritéria, podle kterých jste danou školu pro dítě/ děti vybírali?

Graf 31. - kritéria výběru školy

5.4 Průzkumné otázky a jejich shrnutí

V tomto místě máme uvedeny všechny odpovědi z dotazníkového šetření a můžeme si odpovědět na naše průzkumné otázky, které jsme si položili na začátku našeho empirického šetření.

1. Jaké jsou představy rodičů o obsahu školní a mimoškolní výchovy a vzdělávání a kteří aktéři by se na tom měli podílet?

Na tuto průzkumnou otázku vycházíme z dotazníkových otázek č. 4., 5., 6. a zjistili jsme, že získání vědomostí dítěte je priorita na prvním místě týkající se představ rodičů o obsahu školní výchovy a vzdělávání. Na druhém místě rozvoj dovedností dítěte. Dále pak formování osobnosti a následně schopnost začlenění do skupiny. Rozvíjení individuality je položka na posledním místě týkající se představ rodičů o obsahu školní výchovy a vzdělávání. Co se týká představ o obsahu mimoškolní výchovy a vzdělávání je pořadí jiné. Na první místě je schopnost začlenit se do skupiny, poté rozvoj dovedností dítěte. Na třetím místě je získání vědomostí a zároveň formování osobnosti. Poslední příčka dle představ rodičů o obsahu mimoškolní výchovy a vzdělávání je rozvíjení individuality. Nejdůležitějšími aktéry, kteří se mají podílet na výchově a vzdělávání jsou především rodiče, dále pak učitel, následně prarodiče a poté sourozenci, jak jsme zjistili z výzkumu. Na páté pozici je vychovatel a mezi tři nejméně uváděné a dle rodičů myslící, že tolik se na výchově a vzdělávání nepodílejí jsou spolužáci, kamarádi, vzory.

2. Jak rodiče tráví s dětmi volný čas v pracovním týdnu, o víkendech či prázdninách? Jaké jsou představy rodičů o dětech, kdy samostatně zvládne dané činnosti?

Z dotazníkových otázek č. 7., 8., 9. budeme vycházet, protože nám odpovídají na tuto průzkumnou otázku. Volný čas dětí a rodičů během pracovního týdne je jiný než o víkendech či prázdninách. Během pracovního týdne tráví rodiče s dětmi především tak, že dělají úkoly do školy, bylo tak uvedeno 53krát. Téměř na stejné úrovni, jednobodový rozdíl, je práce domácích prací a poté, že rodič pracuje a dítě si hraje. Dále pak často, zmíněno 26krát, rodiče chodí s dětmi ven se projít. Méně už pak sledují TV, uvedeno 22krát, či hrají hry, 18krát. 8krát nám byla uvedena odpověď jiné, kde jsme se například dozvěděli, že rodiče s dětmi čtou knihy před spaním, mají různé aktivity venku či navštěvují kroužky nebo že děti tráví čas venku s kamarády. Co se týká trávení volného času během víkendů či prázdnin je náplň jiná.

Na prvním místě rodiče s dětmi jezdí na výlety, uvedeno 70krát. Dále pak často dělají domácí práce/ vaří/ tvoří, zmíněno 58krát, 49krát bylo zodpovězeno, že jedou na návštěvu. Dále pak v pořadí jsou s minimálními bodovými rozdíly, v rozmezí uvedení 41krát-37krát, činnosti jako že hrají hry, projížďka na kole/ bruslích, rodič se zabývá prací a dítě si hraje venku, společně sledují TV/ filmy/ seriály. 21krát bylo zodpovězeno tak, že rodiče s dětmi jedou za kulturou kino/ divadlo. Na dnešní „moderní“ dobu bylo jen 18krát zmíněno, že jedou do obchodů/ zábavních center a se stejným počtem bylo zodpovězeno, že rodič pracuje a dítě si hraje s hračkami. Následně jen o jeden bod méně byla odpověď, že rodič pracuje a dítě si hraje na mobilu/ PC, na dnešní dobu, dnešní svět propojen s IT je velice pozitivní zjištění, že rodiče, kteří nám odpovídali preferují jiné využití volného času s dětmi. Pouze 6krát byla zodpovězená možnost jiné s uvedením např.: že společně pracují a hrají si na zahradě/ jezdí karavanem či záleží na ročním období (deskové hry, kolečkové brusle, kolo, hasičské závody). A jenom 3krát bylo zmíněno, že rodiče s dětmi společně hrají PC hry. Opravdu dobré zjištění, že jsou stále rodiče, kteří své děti nezatěžují moderní technologií, nákupními centry apod., ale naopak snaží se trávit se svými dětmi ten čas, který mají, a prožít jej společně na výletě, návštěvě či sportovně nebo i prací a hrami. Součástí této průzkumné otázky je zjištění představ rodičů o svých dětech, kdy, jakou činnost samostatně zvládnou (samostatnost o sebe i povinnosti), kdy jim uloží určitou zodpovědnost. Odpovědi nám přehledně uvádí graf 9. Je však ale důležité, jak je určitá činnost náročná či jak velká zodpovědnost je na dítě kladena. Celkově, průměrně, však z výsledků vyplývá, že rodiče dávají samostatnost, kladou zodpovědnost na své děti nejčastěji od 10let, od 8let ale i od 5 a 6let podle činnosti.

3. Kde děti tráví volný čas po vyučování?

Pro tuto průzkumnou otázku budeme vycházet z otázek výzkumu č. 10. a 11. Ze získaných výsledků můžeme odpovědět, že děti volný čas po vyučování tráví nejčastěji doma s rodiči a rovněž také ve školní družině, zodpovězeno 68krát. Následně v zájmových kroužcích, 51krát, a poté doma se sourozenci, uvedeno 44krát. Ne tolik často, ale i několikrát byla zvolena možnost u prarodičů, doma sám, u kamarádů, v rozmezí 26krát-11krát. Pouze jednou byla uvedena varianta, že dítě tráví volný čas po vyučování u sousedů. Zmíněno bylo i jinde, kde dítě má možnost trávit volný čas po vyučování a to: v ZUŠ/ venku s kamarády, rodiči, sourozenci, prarodiči či kroužek hasičů.

4. Navštěvují děti zájmové kroužky? Jaké? V rámci družin či jinde? Spokojenost s nabídkou?

Z dotazníkových otázek č. 12., 13., 14., 15., 17., 18. se dovídáme odpovědi na tuto čtvrtou průzkumnou otázku týkající se zájmových kroužků. Zjišťujeme, že děti od našich 77 dotazovaných navštěvují zájmové kroužky, zbylých 8 z celkového počtu 85 tázaných uvedlo, že dítě kroužek nenavštěvuje. Nejvíce navštěvovaným zájmovým kroužkem je kroužek sportovní, uveden 56krát. 32krát a 30krát byla zodpovězena možnost kroužku výtvarného a hudebního. Předpokládáme, že tyto dvě odpovědi jsou kroužky převážně v rámci ZUŠ, která je v blízkosti místa našich zkoumaných škol. 15krát byla zmíněna možnost kroužku tanečního, to předpokládáme že děti navštěvují zase v rámci ZUŠ nebo spíše v rámci nabídky SVČ. Méně už navštěvovanými kroužky jsou kroužky praktické či jiné např.: náboženství/ keramika/ filozofický kroužek/ hasičský/ koňský kroužek, či jedenkrát uveden literární kroužek. Mezi zmíněnými možnostmi ani jednou nebyl zodpovězen kroužek divadelní, počítačový a vědecký. V dotazníkovém šetření jsme se dále pak ptali konkrétně, které kroužky navštěvují děti v rámci družiny či mimo školu (v místě bydliště a okolí) a zjistili jsme, že v rámci družiny jsou nejvíce navštěvovanými kroužky sportovní kroužky, uvedeno 36krát, dále pak 30krát zmíněny výtvarné kroužky a poté 15krát hudební kroužky. Praktické kroužky a varianta jiné byly zodpovězeny 13krát, u možnosti jiné jsme se dozvěděli že jsou to např.: deskové hry/ keramika/ náboženství. Pouze 3krát bylo zmíněno, že školní družina žádné kroužky nenabízí. Naopak nejvíce navštěvovanými kroužky mimo školu (v rámci místa bydliště a okolí) navštěvují děti nejvíce sportovní kroužky, zodpovězeno 37krát, poté hudební a taneční kroužek, zmíněn 14krát, a pouze 8krát byl uveden výtvarný kroužek, že děti našich dotazovaných navštěvují mimo školu. Varianta jiné byla uvedena 5krát, a to s příklady jako hasičský kroužek/ tančák/ jezdeckví a hobby horsing. Zajímalo nás také jak jsou rodiče spokojeni s nabídkami kroužků v rámci družin i mimo školu a z výsledků jsme zjistili, že je velká spokojenost s nabídkami. 40 dotazovaných z celkového počtu 85 odpovídajících je velmi spokojeno s nabídkou kroužků v rámci školních družin a 29 tázaných s nabídkou mimo školu, viz graf 15. a graf 18.

5. Navštěvují děti školní družinu? Proč je tam rodiče umíst'ují?

Odpověď na tuto průzkumnou otázku nám odpovídají dotazníkové otázky č. 20., 21. a ze zjištěných údajů, z celkového počtu 85 našich respondentů, můžeme říct, že školní družiny děti navštěvují, uvedlo tak 73 tázaných. Pouze 12 našich dotazovaných rodičů uvedlo, že jejich

dítě školní družinu nenavštěvuje. Důvody umístění dětí do školních družin jsou různé, ale nejčastějším motivem je společnost kolektivu a poté hlídání v době zaměstnání, jak uvádí výsledky výzkumu 64krát a 57krát. Důvody využití družin jsou i takové, že rodiče chtějí smysluplné využití volného času, uvedeno 39krát a dále pak aktivity, které nemůžou nabídnout, zmíněno 23krát. Z výzkumu jsme se dozvěděli i jiné důvody a to: vyplnění času mezi kroužkem a odvozem domů / rád chodí do družiny / čekání na autobus / časová prodleva a návaznost na MHD / vyplnění času před kroužkem. Nejméně uváděnými důvody umístění dětí do družin, 3krát-2krát zodpovězeno, jsou pomoc s domácími úkoly a zastoupení rodiny ve výchově.

6. Jaké aktivity rodiče preferují ve školních družinách?

Z výzkumných otázek č. 22. a 24. vychází odpověď na tuto průzkumnou otázku týkající se aktivit v družinách. Zjistili jsme, že rodiče nejvíce preferují pohybové aktivity, zodpovězeno 73krát, dále pak výtvarné aktivity, 53krát. Poté také mají zájem o pracovní aktivity a následně o vzdělávací, zmíněno ve výsledcích výzkumu 34krát a 31krát. Rovněž mají zájem o přírodovědné aktivity, ale už ne tolik, uvedeno 24krát. Mezi méně odpovídané aktivity, zodpovězené 15krát-12krát, patří literární aktivity, hudební aktivity a aktivity zaměřené na IT techniku. Zjistili jsme i nový názor týkající se preference aktivit a to takový, že aktivity mají být všestranné, žádný stereotyp, mají se střídát nebo že by měli děti dělat to co je baví. Když jsme se zeptali našich respondentů konkrétně na preferenci aktivit řízených či spontánních (volné hry), z výsledků je zájem především o řízené činnosti, odpovědělo tak 49 tázaných z celkového počtu 85, ovšem i volné hry by neměly být opomíjeny, jak uvádí ne velký početní rozdíl odpovědí, kde zájem o spontánní činnost má 36 dotazovaných.

7. Jsou rodiče spokojeni se školní družinou (náplň, provoz)?

Na tuto průzkumnou otázku budeme vycházet z odpovědí výzkumných otázek č. 23., 25., 26., 27., 28., 29. týkající se spokojenosti se školní družinou (aktivity, provoz). Co se týká celkové spokojenosti se školní družinou tak 53 našich odpovídajících z celkového počtu 85 dotazovaných, uvedlo nejvyšší hodnotu spokojenosti, což je velmi milé, pozitivní, povzbuzující zjištění. Oblast na spokojenost volnočasových aktivit v družinách je také kladná, protože 39 tázaných uvedlo na škále hvězdiček tu nejvyšší hodnotu spokojenosti. Odpovědi na otázky týkající se provozu školní družiny jsou takové, že rodiče jsou přes 95 % spokojeni se

začátkem i koncem provozu družiny a 83 dotazovaných uvedlo že není třeba mít provoz o víkendech. Co se týče provozu o prázdninách už zde jistý zájem je, ale stále přes 70 % převažuje odpověď, že není třeba mít v provozu družinu o prázdninách. Z části by však byl nejvíce využívaná družina o prázdninách letních a jarních, jak uvádí graf 27. a ze kterého se dovídáme podrobnější výsledky. Ptali jsme se i na nějaké další připomínky, náměty, představy a očekávání týkající se školní družiny a dozvěděli jsme se 5 nějakých připomínek, ostatní respondenti jsou spokojeni či bez názoru. Těmi pěti připomínkami jsou: že chtějí volný čas 30 min, aby dítě mohlo samo plnit domácí úkoly/ chtějí více diskuze vychovatel – žáci na téma co by vlastně chtěli dělat a co by si přáli za kroužky. Dále pak více aktivit s dětmi, chodit s nimi více ven, vymyslet aktivity pro větší i menší/ možnost trochu propojení s IT světem (spíše ve škole, školce) / individuální vztah k dětem.

Závěr

Celá bakalářská práce vycházela z představy, a proto také vznikl nápad zaměřit práci na školní družiny v rámci oblasti bydliště, že daná podoba fungování školní družiny, jejího kurikula, obsahu realizovaných aktivit atd. vychází ze specifických požadavků, které na školní družinu kladou rodiče a zřizovatel, že plní klíčové funkce v rámci realizace mimoškolních aktivit, vyplňování času dětí v regionech s komplikovanou dostupností jiných volnočasových aktivit atd.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou představy a očekávání rodičů dětí o plnění funkcí školní družiny vzhledem k rolím, které škola a školní družina hrají v konkrétním regionu. Hlavní cíl byl rozdělen na dílčí cíle v jednotlivých částech práce. V teoretické části práce bylo cílem popsat a shrnout oblasti a pojmy týkající se výchovy a vzdělávání jako takové, objasnit kdo je dítě, jeho vývojové fáze a charakteristika mladšího školního věku a rovněž objasnit vlivy se kterými se dítě setkává, především rodina, ve které dítě vyrůstá. Dále pak jsme se zabývali volným čas, který byl důležitým tématem této práce rovněž se školní družinou jako specifickou sociální institucí. Cílem empirické části bylo prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit představy a očekávání, které rodiče dětí ve školní družině mají ve vztahu k činnostem a funkcím školní družiny, které má naplňovat pomocí konkrétních činností. Z hlavního cíle jsme si stanovili dílčí cíle průzkumu a průzkumné otázky, poté jsme zpracovali analýzu dat z dotazníkové šetření a na závěr jsme odpověděli na průzkumné otázky a zhodnotili tak tuto problematiku.

Z výsledků jsme zjistili, že mimoškolní výchova a vzdělávání mají být především o tom, aby se dítě dokázalo začlenit do skupiny (např. v kroužcích) a poté aby se rozvíjeli jeho dovednosti, vědomosti a celkově se formovala jeho osobnost. Navštěvované kroužky v rámci místní oblasti dětí našich odpovídajících jsou využívány z 90 % a to je dobře. Především jsou navštěvované kroužky sportovní, výtvarné, hudební, taneční kroužky a také jsme se dozvěděli, že by byl zájem o nové/ jiné kroužky, např. o přírodovědný, kroužek zaměřený na informatiku, na praktické dovednosti či vědecké zaměření. Co se týká využívání družin v oblasti, kde bylo uskutečněno dotazníkové šetření jsou ŠD velmi využívány a rodiče jsou spokojeni. Proč ji rodiče využívají pro své děti jsme se dozvěděli z odpovědí našich respondentů. Motivy jsou především kvůli společnosti kolektivu (pozitivum pro dítě) a také kvůli hlídání v době zaměstnání (pozitivum pro rodiče). Ovšem mezi časté důvody bylo také uvedeno, že je zde smysluplné využití volného času či důvod, že jsou tam aktivity, které rodič nemůže nabídnout. V odpovědích jiné byl často zmiňován motiv časové prodlevy a návaznosti na autobus či čekání

před kroužkem. Nyní se zaměříme na další oblast, která nás zajímala v našem průzkumu a tou bylo preference aktivit, které rodiče upřednostňují, aby v ŠD byly. Zjistili jsme z dotazníkového šetření, že jsou více preferované řízené činnosti oproti spontánním, ovšem i volné hry by neměly být opomíjeny. Dle představ rodičů jsou mezi konkrétními činnostmi preferované pohybové aktivity, dále pak výtvarné, pracovní, vzdělávací a poté přírodovědné. Literární, hudební, IT technika už nejsou tolik preferované, ale určitě jsou také žádané a v praxi se uskutečňují. Celková spokojenost našich tázaných týkající se náplně, provozu, nabídky kroužků a souhrnně vše o školní družině je velmi kladná. Respondenti jsou spokojeni s tím, jak družiny fungují, co zde probíhá a jen se můžeme inspirovat možnými náměty na nové kroužky, které by se mohly zařadit.

Průzkum byl uskutečněn na vesnických školách, na městských školách či školách v jiných lokalitách mohou družiny fungovat jinak, jsou na ně kladeny jiné nároky, jak ze stran zřizovatele, tak rodičů. Vychovatel by se měl vždy umět přizpůsobit podmínkám, ale především by měl být tady pro dítě, brát v ohled jeho potřeby a požadavky, pomáhat mu, být oporou a nabízet mu nejrozumnější možnosti trávení volného času.

Zdroje

BRUCEOVÁ, Tina. *Předškolní výchova: deset principů moderní pedagogiky a jejich aplikace v praxi*. Přeložil Jakub FLORIAN. Praha: Portál, 1996. ISBN 8071780685.

ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. 3. doplněné vydání. Tišnov: Sursum, 1997. ISBN 80-85799-03-0.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta; KOLÁŘ, Zdeněk; TVRZOVÁ, Ivana; VÁŇOVÁ, Růžena. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5039-2.

GRECMANOVÁ, Helena a kolektiv. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 2000. ISBN 80-85783-24-X.

HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav; PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-262-0030-7.

HÁJEK, Bedřich; PÁVKOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Školní družina*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

HENDL, Jan; REMR, Jiří. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JANIŠ, Kamil; LOUDOVÁ Irena. *Vybraná témata z teorie výchovy*. Studijní opora. 1.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-113-6.

JŮVA, Vladimír et al., *Základy pedagogiky (pro doplňující pedagogické studium)*. Brno: Paido 2001, ISBN 80-85931-95-8.

JŮVA, Vladimír. sen. a jun., *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-78-8.

KANTOROVÁ, Jana a kolektiv. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-024-0.

KAPLÁNEK, Michal a kol. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.

KOHOUT, Karel. *Základy obecné pedagogiky*. 2. vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-38-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

OBST, Otto. *Obecná didaktika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017. ISBN 978-80-244-5141-1.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: UK, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina; HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav aj. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 2. vydání. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

Pedagogika pro učitele [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:kdgvsvjV2PDcJ:ewic2017.upol.cz/wp-content/uploads/2015/05/Pedagogika-pro-u%25C4%258Ditele-prvn%25C3%25AD-se%25C5%25A1it-pdf.doc+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 7. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-060-3.

ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. 3. upravené vydání. Olomouc: UPOL, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

Školní družiny. [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>

Školní vzdělávací program školní družiny při ZŠ a MŠ Loučka. Loučka: Základní škola a mateřská škola Loučka, 2016.

ŠKOVIERA, Albín. *Vychovatelství a výchova*. Layout cover: Lukáš Vavrečka, 2022, ISBN 978-80-7560-416-3.

ŠPIČÁK, Jiljí. *Teorie a metodika výchovy mimo vyučování: pro vychovatele v domovech mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1990.

Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>

VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. 2. doplněné vydání. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2023-12-31]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc, 2013. ISBN 978-80-86768-73-1.

Seznam grafů

Graf 1. - počet dětí.....	35
Graf 2. - pohlaví dětí	36
Graf 3. - věk dětí	37
Graf 4. - obsah školní výchovy a vzdělávání	38
Graf 5. - obsah mimoškolní výchovy a vzdělávání	39
Graf 6. - aktéři výchovy a vzdělávání	40
Graf 7. - volný čas v pracovním týdnu.....	41
Graf 8. - volný čas o víkendech, prázdnin.....	42
Graf 9. - představy o samostatnosti, zodpovědnost dítěte.....	44
Graf 10. - místa trávení volného času po vyučování.....	45
Graf 11. - jiné možnosti místa trávení volného času po vyučování	46
Graf 12. - návštěvnost zájmových kroužků.....	47
Graf 13. - zaměření zájmových kroužků	48
Graf 14. - zájmové kroužky v ŠD	49
Graf 15. - spokojenost s nabídkou kroužků v ŠD	50
Graf 16. – náměty jiných kroužků v ŠD.....	51
Graf 17. - zájmové kroužky mimo školu.....	52
Graf 18. - spokojenost s nabídkou kroužků mimo školu.....	53
Graf 19. – náměty jiných kroužků mimo školu.....	54
Graf 20. – návštěvnost ŠD.....	55
Graf 21. - motivy umístění dětí do ŠD	56
Graf 22. - preference aktivit v ŠD	57
Graf 23. - spokojenost s aktivitami v ŠD	58
Graf 24. – upřednostnění řízené či spontánní činnosti v ŠD	59
Graf 25. - spokojenost s provozem ŠD	60
Graf 26. - zájem o provoz ŠD o víkendech	61
Graf 27. - zájem o provoz ŠD o prázdninách	62
Graf 28. - připomínky k ŠD	63
Graf 29. - spokojenost se ŠD.....	64
Graf 30. - konkrétní navštěvovaná škola.....	65
Graf 31. - kritéria výběru školy	66

Seznam příloh

Příloha 1. – dotazník

Dotazník: představy rodičů o školní družině

Vážený rodiče,

jmenuji se Anežka Obořilová a studuji na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění anonymního dotazníku k mé bakalářské práci na téma „Funkce školní družiny v představách a očekávání rodičů dětí.“ Získané údaje budou sloužit k výzkumnému účelu bakalářské práce.

Předem Vám mockrát děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku.

---

1. Kolik máte dětí? (jedna odpověď)
  - a. 1
  - b. 2
  - c. 3
  - d. Více
2. Jaké je pohlaví Vašeho dítěte/ dětí?
Doplňte:
3. Kolik let je Vašemu dítěti/ dětem? (jedna a více odpovědí)
  - a. 0-3 roky
  - b. 4-6 let
  - c. 7-10 let
  - d. 11-15 let
  - e. 16-19 let
  - f. 20 let a více
4. Co je podle Vás obsahem školní výchovy a vzdělávání? (Seřad'te podle důležitosti)
  - a. Získání vědomostí dítěte (všeobecný přehled)
  - b. Rozvoj dovedností dítěte
  - c. Formování osobnosti dítěte (morálka)
  - d. Schopnost začlenit se do skupiny, získávat zážitky
  - e. Rozvíjení individuality
5. Co je podle Vás obsahem mimoškolní výchovy a vzdělávání? (Seřad'te podle důležitosti)
  - a. Získání vědomostí dítěte (všeobecný přehled)
  - b. Rozvoj dovedností dítěte
  - c. Formování osobnosti dítěte (morálka)
  - d. Schopnost začlenit se do skupiny, získávat zážitky
  - e. Rozvíjení individuality
6. Kteří aktéři by se měli na výchově a vzdělávání podílet? (Seřad'te podle důležitosti)
  - a. Rodiče
  - b. Sourozenci
  - c. Prarodiče
  - d. Spolužáci
  - e. Učitel

- f. Vychovatel
  - g. Kamarádi
  - h. Vzory
7. Jak s dítětem obvykle trávíte volný čas během pracovního týdne? (Vyberte 2 nejčastější odpovědi)
- a. Hrajeme deskové/ karetní/ jiné hry
  - b. Sledujeme televizi
  - c. Děláme domácí práce
  - d. Děláme úkoly do školy
  - e. Pracuji a dítě si hraje s hračkami/ maluje si/ hraje si na mobilu
  - f. Jdeme se projít/ projet
  - g. Jiné: ...
8. Jak s dítětem trávíte volný čas během víkendu, prázdnin? (Vyberte 5 nejčastějších odpovědí)
- a. Hrajeme deskové/ karetní/ jiné společenské hry
  - b. Jedeme na výlet do přírody
  - c. Jedeme za kulturou (divadlo, kino)
  - d. Jedeme do obchodů/ zábavných center
  - e. Jedeme na návštěvu
  - f. Jedeme se projet na kole/ kolečkových bruslích
  - g. Sledujeme televizi/ filmy/ seriály
  - h. Pracuji a dítě hraje hry na mobilu/PC
  - i. Společně hrajeme PC hry
  - j. Pracuji a dítě si hraje s hračkami/ maluje si
  - k. Pracuji a dítě si hraje venku
  - l. Společně děláme domácí práce/ vaříme/ tvoříme
  - m. Jiné: ...
9. Jaké máte představy o Vašem dítěti, kdy samo zvládne danou činnost? (Doplňte věk od 5 do 12 let)
- a. Přijít do školy/ odejít ze školy bez doprovodu
  - b. Odemknout si dům
  - c. Samo se hlídat
  - d. Samo cestovat autobusem
  - e. Splnit domácí práci
  - f. Uklidit si své věci
  - g. Udělat si domácí úkoly/připravit se do školy
  - h. Starat se o domácího mazlíčka
  - i. Nachystat svačinu
  - j. Přijít na kroužek/ odejít z kroužku bez doprovodu
10. Kde Vaše dítě tráví volný čas po vyučování? (jedna a více odpovědí)
- a. Doma sám
  - b. Doma s rodiči
  - c. Doma se sourozenci
  - d. U prarodičů
  - e. U sousedů
  - f. U kamarádů
  - g. Ve školní družině
  - h. V zájmových kroužcích

- i. Jiné: ...
11. Máte jiné možnosti, než jste uvedl/a v předchozí otázce, kde Vaše dítě může trávit volný čas po vyučování? (jedna odpověď)
- Ano, uveďte prosím jaké
  - Ne
12. Navštěvuje Vaše dítě zájmové kroužky? (jedna odpověď)
- Ano
  - Ne
13. Jaké zájmové kroužky Vaše dítě navštěvuje? (jedna a více odpovědí)
- Výtvarné
  - Hudební
  - Sportovní
  - Taneční
  - Divadelní
  - Literární
  - Počítačové
  - Vědecké
  - Praktické (dílny, vaření, ...)
  - Žádné nenavštěvuje
  - Jiné: ...
14. Které zájmové kroužky Vaše dítě navštěvuje v rámci školní družiny? (jedna a více odpovědí)
- Výtvarné
  - Hudební
  - Sportovní
  - Taneční
  - Divadelní
  - Literární
  - Počítačové
  - Vědecké
  - Praktické (dílny, vaření, ...)
  - Žádné nenavštěvuje
  - Žádné kroužky školní družina nenabízí
  - Jiné: ...
15. Jak jste spokojeni s nabídkou zájmových kroužků ve školní družině? (vyznačte hvězdičkami: 1 – málo spokojen; 5 – velice spokojen)
- Doplňte *:
16. Co jiného by podle Vás mohla školní družina nabízet za zájmové kroužky?
- Doplňte: ...
17. Které zájmové kroužky Vaše dítě navštěvuje mimo školu (v místě bydliště a okolí)? (jedna a více odpovědí)
- Výtvarné
  - Hudební
  - Sportovní
  - Taneční
  - Divadelní
  - Literární

- g. Počítačové
- h. Vědecké
- i. Praktické (dílny, vaření, ...)
- j. Žádné nenavštěvuje
- k. Jiné: ...

18. Jak jste spokojeni s nabídkou zájmových kroužků v místě bydliště a okolí? (vyznačte hvězdičkami: 1 – málo spokojen; 5 – velice spokojen)

Doplňte *:

19. Co jiného by podle Vás mohlo být za nabídku zájmových kroužků v místě bydliště a okolí?

Doplňte: ...

20. Navštěvuje Vaše dítě školní družinu? (jedna odpověď)

- a. Ano
- b. Ne, uveďte prosím proč

21. Jaké jsou motivy umístění Vašeho dítěte do školní družiny? (jedna a více odpovědí)

- a. Hlídaní v době zaměstnání
- b. Aktivity, které nemůžu nabídnout
- c. Společnost v kolektivu
- d. Smysluplné využití volného času
- e. Zastoupení rodiny ve výchově
- f. Pomoc s domácími úkoly
- g. Jiné: ...

22. Jaký druh volnočasových aktivit preferujete ve školní družině? (jedna a více odpovědí)

- a. Pohybové
- b. Výtvarné
- c. Pracovní
- d. Hudební
- e. Literární
- f. Přírodovědné
- g. IT technika
- h. Vzdělávací
- i. Jiné: ...

23. Jak jste spokojeni s volnočasovými aktivitami ve školní družině? (vyznačte hvězdičkami: 1 – málo spokojen; 5 – velice spokojen)

Doplňte *:

24. Upřednostňujete, aby Vaše dítě ve školní družině mělo více prostoru pro volnou hru, nebo aby se více dělaly řízené činnosti? (jedna odpověď)

- a. Volná hra (spontánní činnost)
- b. Řízená činnost

25. Jste spokojeni se začátkem provozu školní družiny? (jedna odpověď)

- a. Ano
- b. Ne, chtěl/a bych začátek dříve
- c. Ne, chtěla bych začátek později

26. Jste spokojeni s koncem provozní doby školní družiny? (jedna odpověď)

- a. Ano
- b. Ne, chtěl/a bych konec dříve

- c. Ne, chtěla bych konec později
27. Chtěli byste, aby byla školní družina v provozu i o víkendech? (jedna odpověď)
- a. Ano, vyhovovalo by to
  - b. Ne, není třeba
28. Kdyby školní družina byla v provozu i o prázdninách, využili byste ji? (jedna a více odpovědí)
- a. Ano, na celé prázdniny
    - i. Podzimní
    - ii. Vánoční
    - iii. Jarní
    - iv. Velikonoční
    - v. Letní
  - b. Ano, na část prázdnin
    - i. Podzimní
    - ii. Vánoční
    - iii. Jarní
    - iv. Letní
  - c. Ne, nevyžil/a
29. Máte nějaké představy, očekávání, náměty, připomínky týkající se školní družiny?
Doplňte: ...
30. Jak jste spokojeni se školní družinou? (vyznačte hvězdičkami: 1 – málo spokojen; 5 – velice spokojen)
Doplňte *:
31. Uveďte školu, kterou Vaše dítě/děti navštěvuje?
Doplňte:
32. Jaká jsou Vaše kritéria, podle kterých jste danou školu pro dítě/děti vybírali? (jedna a více odpovědí)
- a. Dostupnost v rámci bydliště
  - b. Učitelé/ vychovatelé
  - c. Otvírací doba družiny
  - d. Kamarádi dítěte
  - e. Zaměření školy (hodnocení, učební plán, alternativní školství, ...)
  - f. Přístup školy (práce s dětmi, práce s dětmi s SPU, ...)
  - g. Možnost výběru kroužků
  - h. Počet dětí ve třídě
  - i. Názory jiných rodičů/ známých/ ...
  - j. Zvyk
  - k. Sourozenec na škole
  - l. Jiné: